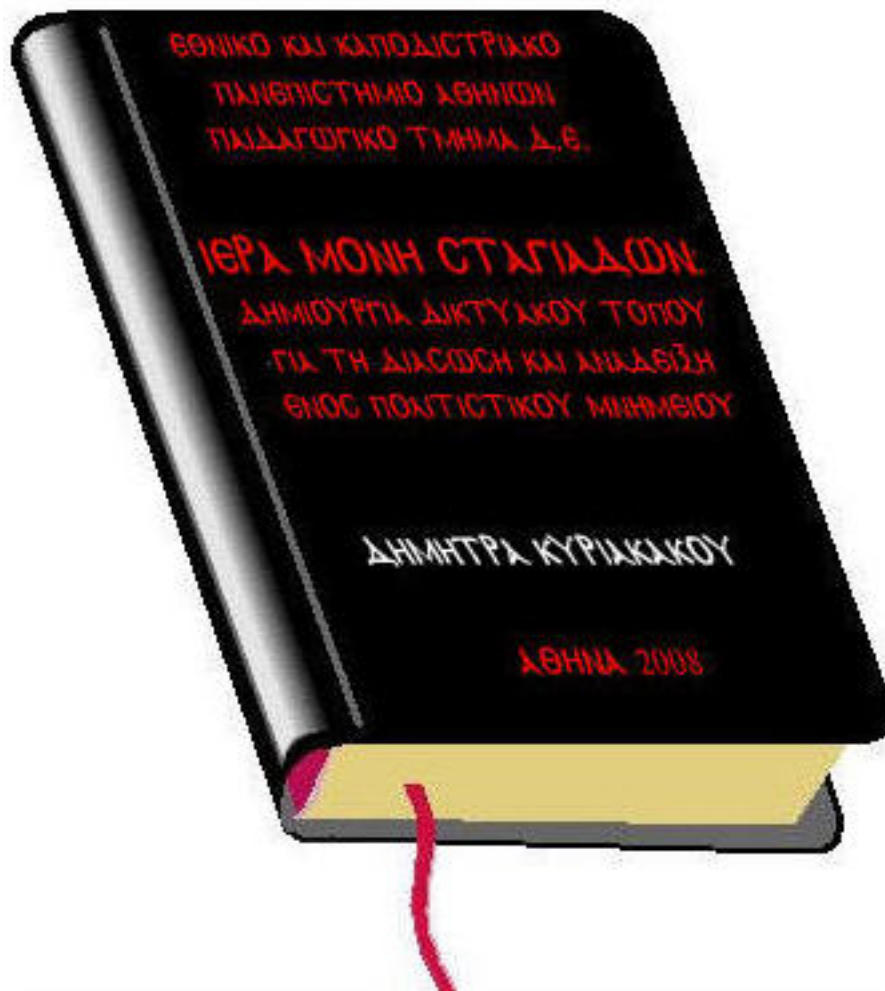

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

**ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΣΤΑΓΙΑΔΩΝ:
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΤΟΠΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ**

ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: Γ. Ν. ΛΕΟΝΤΣΙΝΗΣ και Α.Δ. ΡΑΠΤΗΣ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ
Δ. Α. ΚΥΡΙΑΚΑΚΟΥ**

ΑΘΗΝΑ 2008

Πρόλογος

Η μελέτη αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο μίας διεπιστημονικής συνεργασίας για την εποπτεία της διπλωματικής μου εργασίας στο μεταπτυχιακό κύκλο σπουδών με τίτλο Ιερά μονή Σταγιάδων: Δημιουργία δικτυακού τόπου για την καταγραφή και ανάδειξη της ιστορίας ενός περιφερειακού πολιτισμικού μνημείου, του οποίου υπεύθυνος καθηγητής είναι ο κ. Γ. Λεοντσίνης. Αφορά τη Μονή Σταγιάδων και την πολλαπλή προσφορά της από τότε που ιδρύθηκε μέχρι τις μέρες μας.

Η Ιερά Μονή Σταγιάδων είναι ένα Μοναστήρι με μακρόχρονη ιστορία, για την οποία όμως λίγα στοιχεία έχουν διασωθεί. Αυτός είναι όμως και ο λόγος για τον οποίο την επιλέξαμε για μελέτη, θεωρώντας ότι στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, της διαδικτυακής τεχνολογίας, της διαφήμισης, ακόμη και της αίγλης που προσδίδει η σφραγίδα του «επώνυμου», η προσπάθεια μελέτης και ανάδειξης της ιστορίας ενός περιφερειακού, λιγότερο γνωστού στο ευρύ κοινό ιστορικού μνημείου, αποτελεί εξ ίσου σημαντική συμβολή με τη μελέτη ενός διάσημου μνημείου, ιδιαίτερα μάλιστα όταν αυτή έχει και το χαρακτήρα της διάσωσης της ιστορίας του από τη λήθη, ανεξάρτητα από το πόσο μικρή ή μεγάλη αποδειχθεί, εκ των υστέρων, η ιστορία αυτή.

Οι πληροφοριακές, επικοινωνιακές και πολυαισθητηριακές μαθησιακές διευκολύνσεις που μας παρέχουν οι Νέες Τεχνολογίες παρουσιάζουν σήμερα για κάθε ιστορικό και εκπαιδευτικό πολλές προκλήσεις για ανάληψη πρωτοβουλιών αξιοποίησής τους με στόχο τη μελέτη, διάσωση και ανάδειξη πτυχών του ελληνικού πολιτισμού στο «οικουμενικό χωριό», στο οποίο πλέον ανήκουμε. Αυτό το επιχειρούν όλες οι χώρες και η αδράνεια από δικής μας πλευράς θα ισοδυναμούσε με πολιτιστική σιωπή, λήθη και υστέρηση.

Σκοπός λοιπόν αυτής της εργασίας είναι η μελέτη και καταγραφή της ιστορίας ενός περιφερειακού μοναστηριού, της Ιεράς Μονής Σταγιάδων και η δημιουργία δικτυακού τόπου για την προβολή του μνημείου στο ευρύτερο κοινό, όπου θα υπάρχουν και άλλες υποενότητες διαθεματικού χαρακτήρα, καθώς και διαδραστικός χώρος έκφρασης και διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερομένων επισκεπτών της ιστοσελίδας. Ο συγκεκριμένος δικτυακός τόπος λοιπόν σχεδιάστηκε να περιλαμβάνει, πέραν του κειμένου της διπλωματικής εργασίας, και άλλου είδους κείμενα, όπως λογοτεχνικό αφήγημα, λαογραφικά στοιχεία και εργασίες μη ειδικών, που τα έγραψαν από ενδιαφέρον και αγάπη για το Μοναστήρι, πολυμεσικές παρουσιάσεις κ.ά. Η ιστοσελίδα είναι ανοιχτή για προσθήκες, τροποποιήσεις και διορθώσεις, που θα γίνονται με την ευθύνη του καθηγητή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση, κ. Αριστοτέλη Ράπτη.

Με την εργασία αυτή φιλοδοξούμε να συλλέξουμε και συμπληρώσουμε τα υπάρχοντα στοιχεία που αφορούν τη Μονή παρουσιάζοντας πληροφορίες που αφορούν την οργάνωση της Μονής, τη διοίκησή της, την οικονομική της κατάσταση, τη ζωή των μοναχών, τη σχέση της με το ελληνικό κράτος και τη βοήθεια που παρείχε η μονή Σταγιάδων σε ανθρώπους που είχαν ανάγκη.

Για το σκοπό στηριχτήκαμε σε πληροφορίες που βρήκαμε από βιβλία, το διαδίκτυο, αλλά και από δική μας επιτόπια έρευνα, κατά το διάστημα 2006-2008. Η βιβλιογραφία μας βοήθησε

να παρουσιάσουμε την ιστορική πλευρά της μονής, ενώ τα στοιχεία που συλλέξαμε από τα πρακτικά της, συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της εικόνας της στους Νεότερους Χρόνους.

Θα ήθελα στο σημείο αυτό να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου Γ. Λεοντσίνη για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με το ιδιαίτερα ενδιαφέρον θέμα που αφορά την προσφορά της Μονής Σταγιάδων και τον καθηγητή Α. Ράπτη για την βοήθειά του να δημιουργηθεί ο δικτυακός τόπος που αφορά τη Μονή και για το κεφάλαιο που συνέγραψε και αφορά τη βιωματική του σχέση τόσο με αυτήν όσο και με την γύρω περιοχή.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τις μοναχές της Ιεράς Μονής Σταγιάδων καθώς και την ηγουμένη Παρθενία για τις προφορικές μαρτυρίες και τη βοήθεια που μου προσέφεραν στα πρακτικά της Μονής.

Κυριακάκου Δήμητρα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο μοναχισμός είναι ένας θεσμός που εμφανίστηκε τον 4ο αι. μ.Χ.^[1] και γνώρισε μεγάλη ακμή στα μεσαιωνικά χρόνια. Κύριος σκοπός του είναι η διάδοση του λόγου του Θεού. Η προσφορά του όμως δε σταματά εκεί, καθώς αρκετά είναι τα μοναστήρια, τα οποία έχουν προσφέρει πολλά τόσο στον κόσμο όσο και στο ίδιο το έθνος σε κρίσιμες ώρες.

Με την παρούσα εργασία που έχει θέμα: «Ιερά μονή Σταγιάδων: Δημιουργία δικτυακού τόπου για την καταγραφή και ανάδειξη της ιστορίας ενός περιφερειακού πολιτισμικού μνημείου», θα παρακολουθήσουμε τη ζωή του μοναστηριού από την εποχή της ίδρυσής του μέχρι τις μέρες μας. Πρόκειται για ένα ιστορικό μοναστήρι που βρίσκεται σε υψόμετρο 700 μέτρων ανάμεσα στις επαρχίες Γρεβενών και Καλαμπάκας, στο ομώνυμο χωριό Σταγιάδες. Η περιοχή έχει πλούσια βλάστηση, πολλά νερά και τα πουλιά ευφραίνουν τον επισκέπτη και τους μοναχούς. Είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Η επιβλητική παρουσία ενός μοναστηριού αφιερωμένου στην Παναγία δίπλα στο μικρό χωριό ήταν φυσικό να ασκεί επιρροή στη ζωή των κατοίκων του, που μέχρι τη δεκαετία του '70 ήταν απομονωμένοι από τα αστικά κέντρα και έζησαν έντονα τις επιπτώσεις της φτώχειας και του εμφυλίου πολέμου.

Άξια λόγου είναι η αρχιτεκτονική της μονής. Είναι χτισμένη το 1004, αλλά έχει δεχτεί πολλές αλλαγές στην πορεία των αιώνων, πράγμα που επιτρέπει να δούμε στοιχεία από την παλιά, αλλά και από τη νέα αρχιτεκτονική. Σημαντική θέση κατέχουν οι τοιχογραφίες, οι οποίες, όπως και σε άλλους ναούς και μοναστήρια, παρουσιάζουν θέματα από την Αγία Γραφή.

Έχει πλούσια βιβλιοθήκη, η οποία αποτελείται από βιβλία του 17ου, 18ου και 19ου αιώνα. Τα περισσότερα απ' αυτά σώζονται με τις ενθυμήσεις τους, οι οποίες μας δίνουν αρκετές πληροφορίες για τη ζωή των μοναχών, την προέλευση των βιβλίων κ.α.

Η πορεία του μοναστηριού μέσα στους αιώνες έχει δημιουργήσει μια μεγάλη ιστορία. Μέσα από την εργασία θα μας δοθεί η ευκαιρία να αναφερθούμε στην ιστορική του πορεία, από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα. Το μοναστήρι ενώνει την αρχαία Ελλάδα με τη νεώτερη, καθώς έχει χτιστεί στη βυζαντινή κωμόπολη των Σταγών, η οποία τοποθετείται στα ερείπια της αρχαίας πόλης του Αιγινίου, στην περιοχή της Εστιαιώτιδας Θεσσαλίας. Οι προφορικές παραδόσεις, τα αρχαιολογικά ευρήματα, αλλά και ιστορικά στοιχεία συνθέτουν την ιστορία του.

Η συμβολή της Μονής Σταγιάδων είναι σημαντική κατά το 19ο αιώνα, την εποχή της ελληνικής επανάστασης, αλλά και αργότερα κατά τους δύο Βαλκανικούς και τους δύο Παγκόσμιους πολέμους. Μοναχοί, οι οποίοι έζησαν εκεί ήταν σημαντικές προσωπικότητες. Έδειξαν αγάπη και αφοσίωση στο έργο τους και πολλές φορές ακόμα και με αυταπάρνηση υπερασπίζονταν το δίκαιο. Στον 20ο αιώνα, συγκεκριμένα το 1968, το μοναστήρι μετατρέπεται σε γυναικείο. Στις μοναχές οφείλεται η συνέχιση της ύπαρξης του μοναστηριού και η διατήρηση της μοναστικής παράδοσης μέχρι σήμερα.

Από στοιχεία που υπάρχουν σε βιβλία της μονής, όπως το Μοναχολόγιο και το Πρωτόκολλο παίρνουμε πληροφορίες για τη καθημερινή ζωή των μοναχών, τις σχέσεις τους με την Μητρόπολη ή το επίσημο ελληνικό κράτος αλλά και τις επαφές τους με τους κατοίκους των γύρω περιοχών.

[1] Δ. Σοφιανός Δ., *Ο Ορθόδοξος μοναχισμός και η Ιερά Μονή Σταγιάδων*, στο *Πρωινός Λόγος*, Τρίκαλα, 2005, σ. 1

Τοποθεσία

Η Ιερά Μονή Σταγιάδων είναι ένας από τους πνευματικούς θησαυρούς της περιοχής των Μετεώρων. Βρίσκεται τριανταδύο χιλιόμετρα βορειοδυτικά από την περιοχή της Καλαμπάκας, σε υψόμετρο 750 μέτρων περίπου, στην ορεινή περιοχή των Χασίων ανάμεσα στις επαρχίες Γρεβενών και Καλαμπάκας.[1]

Στο δρόμο που συνδέει την Καλαμπάκα με τα Γρεβενά, έξι χιλιόμετρα μετά τη γέφυρα του Μουγκανιού, κοντά στη γέφυρα της Μύκανης ξεκινάει ο δρόμος που οδηγεί στο χωριό Σταγιάδες, όπου βρίσκεται χτισμένη η ομώνυμη Ιερά Μονή, που είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Μετά το χωριό Ξηρόκαμπος, που βρίσκεται στους πρόποδες των Χασίων όρων αντικρίζουμε το χωριό της Οξύνειας χτισμένο σε μια πλαγιά. Ο Αντώνιος Τασίκας στο βιβλίο του Ίωνες, γράφοντας για την περιοχή, αναφέρει ότι η αρχαία Οξύνεια βρισκόταν στη θέση Μύκανη, όπου βρίσκεται το σημερινό χωριό Ξηρόκαμπος, περιοχή, η οποία είχε κατοικηθεί από την εποχή του κατακλυσμού του κόσμου.

Στην είσοδο του χωριού υπάρχει ο αρχαιοπρεπής δίτρουλος ναός του Αγίου Γεωργίου, του τροπαιοφόρου. Μετά το χωριό της Οξύνειας αρχίζει ένας ανηφορικός δρόμος, ο οποίος έχει στρωθεί πρόσφατα και οδηγεί στο χωριό που βρίσκεται κρυμμένο σε εσωτερική πλαγιά του βουνού. Παλαιότερα ήταν ιδιαίτερα κουραστικός καθώς ήταν χωματόδρομος στενός και αδιαμόρφωτος. Σήμερα, μετά από διανοίξεις και βελτιώσεις του οδοστρώματος, το ταξίδι είναι πιο άνετο. Ο ανηφορικός αυτός δρόμος οδηγεί σ' ένα προσκυνητάρι, όπου σχηματίζεται διχάλα. Από τους δύο αυτούς δρόμους, ο ένας αριστερά συνεχίζει για το Κακοπλεύρι και ο άλλος δεξιά κατηφορίζει για το χωριό Σταγιάδες. Ο κατηφορικός δρόμος οδηγεί σε μια ανοιχτή στροφή, όπου φαίνεται από τα δεξιά ένας επιβλητικός ναός. Είναι η Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου, η Μονή των Σταγιάδων, που δεσπόζει σε ένα λόφο και αγναντεύει όλο το τοπίο μέχρι τα μακρινά βουνά. Σε μικρή απόσταση από τη δυτική πλευρά του μοναστηριού βρίσκονται τα πρώτα σπίτια του χωριού, χτισμένα τα περισσότερα πάνω στο δρόμο στο επικλινές σημείο του βουνού. Στο κέντρο, σε μια μικρή πλατεία, δεσπόζει ο νέος ιερός ναός του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου που θεωρείται σύγχρονος με το ναό του Μοναστηριού.[2]

Μικρό το χωριό, αλλά καταπράσινος ο τόπος και πολλές οι ομορφιές του. Υπάρχει ποικιλία συνδυασμών της φύσης, χρωμάτων και φυτών που ευχαριστούν και ευφραίνουν τον επισκέπτη. Η πλούσια βλάστηση και τα κάθε είδους οπωροφόρα δέντρα κατακλύζουν τα σπίτια του χωριού, ενώ ζωηρός είναι ο ήχος του νερού που κυλά αδιάκοπα κάτω από τα πυκνά φυλλάματα των δέντρων. Το πεύκο και η αγράμπελη αναζωογονούν τον επισκέπτη ενώ οι φωνές των πουλιών γεμίζουν τον αέρα.[3] Μέσα σ' αυτή τη φυσική ομορφιά και την επαφή με τα στοιχεία της φύσης, μακριά από την κοσμική ζωή των πόλεων, συναισθήματα δέους και μυστηρίου γεννιόνταν από παλιά στην ψυχή των κατοίκων, ενώ η καρδιά των πιστών ωθούνταν, να ζητήσει παρηγοριά στο Θεό.

Σ' αυτό το ήρεμο μέρος με την πλούσια βλάστηση βρίσκεται η Ιερά Μονή «της Κοιμήσεως της Θεοτόκου», η επονομαζόμενη Μονή Σταγιάδων.[4] Η επισκοπή των Σταγίων είναι από τις παλαιότερες και γνωστότερες εκκλησιαστικές περιοχές του θεσσαλικού κάμπου. Σύμφωνα με αρχαιολογικά ευρήματα, το χωριό των Σταγιάδων βρίσκεται στην ίδια θέση της γνωστής

αρχαίας πόλης της Εστιαιώτιδας Θεσσαλίας, του Αιγινίου. Τη ζωή του Αιγινίου κατά τη Βυζαντινή εποχή συνεχίζει η κωμόπολη των Σταγών.^[5]

Η Ιερά Μονή Σταγιάδων υπάγεται εκκλησιαστικά στην Ιερά Μητρόπολη Σταγών και Μετεώρων. Από το 1904 ήταν ανδρική και συντηρούσε πολυάριθμη αδελφότητα με πολλά κοπάδια και μέλισσες. Το 1968 μετατράπηκε, όπως προαναφέρθηκε σε γυναικείο μοναστήρι μετά από ενέργειες του Μακαριστού Μητροπολίτη Τρίκκης και Σταγών, μακαριστού κ. Διονυσίου. Η πρώτη ηγουμένη που εξελέγη είναι η μέχρι σήμερα Γερόντισσα Θεονύμφη Κανταρτζή, η οποία φρόντισε για την ανακαίνιση του κτιριακού συγκροτήματος του μοναστηριού και προσφέρει μέχρι σήμερα σημαντικό έργο στον πνευματικό και κοινωνικό τομέα.^[6]

[1] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, «Εις τα όρη ... ορθώμεν», εκδ. Ι.Μ.Σταγιάδων, σ.17.

[2] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, ό.π., σ. 19, 22, 23, 24, 26, 28.

[3] Δ. Παπανίκου, *Το μοναστήρι των Σταγιάδων, στο περιοδικό Έρευνα*, 1970.

[4] Δ. Σοφιανός, *Acta Stagorum, Τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα, στο περιοδικό Τρικαλινά, Τρίκαλα*, 1993, σ.7.

[5] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.7

[6] Ιερά Μονή Σταγιάδων Μια χιλιετία παρουσία και προσφορά, στο www.ecclesia.gr/greek/holysynod/comitees/monastic/moni_stagiadom.html.

Περιγραφή της Μονής

Η Ιερά Μονή Σταγιάδων βρίσκεται στη διασταύρωση του δρόμου με τον κεντρικό που οδηγεί στο χωριό και ονομαζόταν «Γκουργκούλα». Στη διάρκεια του χρόνου, έχει υποστεί αρκετές καταστροφές και αλλαγές. Ο σημερινός επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να δει πολλά στοιχεία από την παλιά αρχιτεκτονική αλλά περισσότερα από τη νέα. Στην πρόσοψη του μοναστηριού στη δυτική πλευρά, βρίσκεται το προαύλιο. Ο χώρος αυτός έχει φροντιστεί ιδιαίτερα καθώς εξυπηρετεί τους επισκέπτες και τους προσκυνητές. Εκεί βρίσκουν χώρο ξεκούρασης και ευκαιρία για να θαυμάσουν την ομορφιά και τη γαλήνη του φυσικού τοπίου. Στο αριστερό μέρος του προαυλίου υπάρχει ένα στρογγυλό πέτρινο τραπέζι, μερικά καθίσματα και μια γραφική βρύση.^[1]

Η πρόσοψη του όλου κτιριακού συγκροτήματος αποτελείται από τους εξωτερικούς τοίχους δύο διαφορετικών οικοδομών. Η μία, η παλαιότερη βρίσκεται στη δεξιά μεριά του μοναστηριού και η νεότερη στην αριστερή, η οποία χτίστηκε το 1970 στη θέση οικοδομής που κατεδαφίστηκε. Την είσοδο της μονής καλύπτει μια τρίφυλλη σιδερένια πόρτα, που έχει αντικαταστήσει μια πιο βαριά ξύλινη δίφυλλη. Πάνω από την είσοδο υπάρχει η εικόνα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, η οποία δείχνει και την ταυτότητα της Μονής.^[2]

Πίσω από τη σιδερένια πόρτα της εισόδου της Μονής υπάρχει ένα μικρός αλλά ευρύχωρος διάδρομος που οδηγεί σε μια πλακόστρωτη αυλή γύρω από την οποία υψώνονται παλιά και νέα κτίρια που σχηματίζουν τετράγωνο. Στο αριστερό τμήμα της αυλής υπάρχει το γραφικότερο ιερό, περικυκλωμένο από αναρριχώμενες πρασινάδες, τριανταφυλλίες και άλλα άνθη, μια εξαιρετική φυσική διακόσμηση για όλο το μοναστήρι.^[3]

[1] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 39,41.

[2] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 39.

[3] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 42.

Παράδοση, πολιτισμός και ιστορία

Η Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου, γνωστή ως Μονή Σταγιάδων, όπως ήδη έχει λεχθεί, ανήκει στη Μητρόπολη Σταγών και Μετεώρων.^[1] Η επισκοπή Σταγών είναι μια από τις παλαιότερες και γνωστότερες εκκλησιαστικές περιοχές του Θεσσαλικού χώρου και αναφέρεται σταθερά μ' αυτή την ονομασία από τον 9^ο αιώνα και μετά.^[2]

Όπως ήδη αναφέρθηκε είναι μια ιστορική μονή και η πορεία της στους αιώνες συμβαδίζει με την προσφορά του μοναχισμού στον ελληνισμό. Όπως όλος ο μοναστικός κόσμος, έτσι και το μοναστήρι των Σταγιάδων έχει μείνει γνωστό στην ιστορία για την προσφορά του στο έθνος.

Ο μοναχισμός εμφανίστηκε στο χριστιανικό κόσμο τον 4^ο αιώνα και η προσφορά του ήταν μεγάλη. Μεγάλη είναι η επίδραση που έχουν ασκήσει τα μοναστήρια με την υμνογραφία και τη διάσωση της νεοελληνικής πολιτισμικής κληρονομιάς. Στη νεοελληνική ζωγραφική για παράδειγμα εντοπίζονται στοιχεία της βυζαντινής αγιογραφικής παράδοσης, ενώ η ποίηση αντλεί στοιχεία από την εκκλησιαστική υμνογραφία. Αυτή η προσφορά του μοναχισμού ώθησε τον αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος να μιλήσει για επιστροφή της ελληνικής παιδείας στις ρίζες της.[3]

Από παλιότερα υπάρχουν μαρτυρίες για χριστιανούς, οι οποίοι είχαν εγκαταλείψει τα εγκόσμια και ζούσαν μια ασκητική ζωή, αποτελώντας υπόδειγμα για όλους τους χριστιανούς. Είναι γνωστό ότι οι μοναχοί και οι μοναχές δεν περιορίζονταν μόνο στα εκκλησιαστικά τους καθήκοντα. Πολλοί απ' αυτούς, καθώς ήταν λόγιοι και μορφωμένοι, ασχολούνταν με την αντιγραφή και την καλλιγράφηση χειρογράφων που έχουν φτάσει μέχρι τις μέρες μας. Αλλά και στα δύσκολα χρόνια της τουρκικής δουλείας οι μοναχοί κράτησαν άσβεστη τη φλόγα για την ελευθερία και την εθνική αναγέννηση. Γνωστός είναι και ο ρόλος των μοναχών κατά τον καιρό της Τουρκοκρατίας, όταν ανέλαβαν να μάθουν τα παιδιά των υπόδουλων γράμματα, συντηρώντας άσβηστο τον πόθο για λευτεριά και εθνική αναγέννηση.[4] Επίσης διέθεταν χωρίς κανέναν υπολογισμό ό,τι μπορούσαν, υλικά αγαθά, ηθική και πνευματική υποστήριξη και το αίμα τους ακόμα αν χρειαζόταν. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο της προσφοράς του μοναχισμού εντάσσονται και οι μοναχοί της Ιεράς Μονής Σταγιάδων.

Η Μονή είναι φορτωμένη με τις μνήμες και τις περιπέτειες του πολύχρονου και πολύπαθου ιστορικού της παρελθόντος. Σήμερα είναι ανανεωμένη με τη σημερινή δραστήρια και φιλόθεη γυναικεία αδελφότητα που την αποτελεί, η οποία συνεχίζει την αταλάντευτη για αιώνες αίγλη και ακτινοβολία της στη γύρω περιοχή. Η ιστορία του μοναστηριού χάνεται στα βάθη των αιώνων και καλύπτεται από τους θρύλους και τις παραδόσεις.[5]

[1] Τρ. Δ. Παπαζήσης, Πολιτιστικός Τουριστικός Οδηγός Επαρχίας Καλαμπάκας, στο Τρικαλινό Ημερολόγιο 1997-1998, Τρίκαλα, 1997, σ. 363

[2] Δ. Σοφιανός, *Acta Stagorum, τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα*, στο περιοδικό Τρικαλινά, Τρίκαλα, 1993, σ.7

[3] Προεδρική διαφωνία, Από τον εορτασμό των 1000 χρόνων το 2004 μΧ., στο www.ecclesia.gr/greek/holysynod/comitees/monastic/moni_stagiadom.html, 2006

[4] Δ. Σοφιανός, *Ο Ορθόδοξος μοναχισμός και η Ιερά Μονή Σταγιάδων*, στο Πρωινός Λόγος, Τρίκαλα, 2005, σ.53.

[5] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.53.

Η πορεία της Μονής ανά τους αιώνες. Θρύλος και πραγματικότητα

Η προέλευση του ονόματος

Η ιστορική μονή Σταγών βρίσκεται κοντά στην ομώνυμη πόλη. Για την ακριβή θέση της μεσαιωνικής πόλης των Σταγών υπάρχουν διάφορες εκδοχές. Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής, οι Σταγοί αποτελούν τη συνέχεια της αρχαίας πόλης Αιγινίου. Το Αιγίνιο βρισκόταν στα στενά που ενώνουν τη Θεσσαλία με την Ήπειρο και τη Μακεδονία, γι' αυτό είχε στρατηγική σημασία. Μετά τη μάχη της Πύδνας, το 168 π.Χ., με την οποία καταλύθηκε το Μακεδονικό κράτος και υποτάχθηκε στους Ρωμαίους, το Αιγίνιο αρνήθηκε την υποταγή στο Ρωμαίο ύπατο Παύλο Αιμίλιο, ο οποίος όμως το κατέλαβε με τη βία και το λεηλάτησε. Τη ζωή του αρχαίου Αιγινίου συνέχισε η κωμόπολη των Σταγών. Ακόμη παραμένει άγνωστο πότε η πόλη του Αιγινίου μετονομάστηκε σε Σταγούς. Πιθανότατα όμως αυτό έγινε πριν τον 9^ο αιώνα.^[1]

Άγνωστη παραμένει η ετυμολογία του ονόματος Σταγοί. Υπάρχουν διάφορες απόψεις για την προέλευση του ονόματος. Σύμφωνα με τον Γάλλο λόγιο και αρχαιόφιλο Fr. Rouquerville η λέξη Σταγοί προέρχεται από την αιτιατική του πληθυντικού του επιθέτου *άγιος* μαζί με την πρόθεση *εις*. (*εις* τους αγίους → *στους* αγίους → *στ'* αγίους → *σταγούς*) Από την αιτιατική αυτή προέρχεται η ονομαστική πληθυντικού *Σταγοί*. Θέλοντας να δικαιολογήσει την άποψή του υποστήριξε ότι στα κοιλάματα των βράχων των Μετεώρων ζούσαν κάποιοι ασκητές όσοι, τους οποίους ο λαός ονόμαζε αγίους. Η άποψη αυτή, ανεξάρτητα από την ορθότητα του γραμματικού σχηματισμού δεν επιβεβαιώνεται με μαρτυρίες.^[2]

Μια άλλη άποψη υποστηρίζεται από τον αρχιμανδρίτη Πορφύριο, ο οποίος επιχειρώντας να εξηγήσει το όνομα Σταγοί, το συσχετίζει χωρίς να το εξηγεί με τις ομόηχες λέξεις: *στάζω, σταγών, στάγμα*.^[3]

Μια τρίτη εκδοχή υποστηρίζεται από τον βυζαντινολόγο καθηγητή Ιωάννη Βογιατζήδη, ο οποίος θεωρεί ότι η ονομασία προέρχεται από τη λέξη *σταγός* – *σιταγωγός*, η οποία χρησιμοποιείται στην Εύβοια και σημαίνει *θημωνιά* *σταριού* ή μέρος του *αλωνιού* που τοποθετείται η *θημωνιά*.^[4]

Μια ακόμη άποψη υποστηρίχτηκε από τον Θεσσαλό αρχαιολόγο-ιστορικό Ν. Γιαννόπουλο, ο οποίος θεωρεί ότι η ονομασία Σταγοί προέρχεται από τη σλαβική λέξη *στάγια* που σημαίνει *κοίλωμα βράχου* και *σπηλαίου* ή *κελί* και *δωμάτιο*. Κατά την άποψή του οι Σλάβοι όταν βρέθηκαν στην περιοχή τον 6^ο με 7^ο αιώνα, εντυπωσιάστηκαν από τα κοιλάματα των μετεωριτικών βράχων και έδωσαν στο αρχαίο Αιγίνιο το όνομα *Στάγια*, ενώ οι Βυζαντινοί στη συνέχεια το ελληνοποίησαν χρησιμοποιώντας το όνομα *Σταγοί*.^[5] Η εκδοχή αυτή του ονόματος μπορεί να δικαιολογηθεί αν λάβουμε υπόψη μας ότι στα χρόνια της Σερβοκρατίας, κατά τον 14^ο αιώνα, τα Τρίκαλα ήταν διοικητικό κέντρο. Οι Σέρβοι, με την θρησκευτικότητα, την ευλάβεια και την αφοσίωση που τους διέκριναν, ενίσχυσαν το μοναχισμό των Μετεώρων, όπως και άλλων Μονών.^[6] Η αλήθεια είναι όμως ότι δεν μαρτυρούνται ούτε τέτοιας έκτασης σλαβικές εγκαταστάσεις ούτε μόνιμες σλαβικές εποίκσεις στην περιοχή ώστε να δικαιολογούν και να υποστηρίζουν αυτή την μετονομασία.

Κάποιοι θεωρούν ως προς το όνομα του μοναστηριού, ότι προέρχεται από την ονομασία «Σταγοί», την επαρχία στην οποία ανήκει. Το μοναστήρι των Σταγιάδων βρίσκεται στα όρια της επαρχίας Σταγών που συνορεύει με το νομό Γρεβενών και τις περιφέρειες Θεσσαλίας και Μακεδονίας. Η οριακή αυτή θέση του μοναστηριού δικαιολογεί την άποψη αυτή που συσχετίζει το όνομα του μοναστηριού με την επαρχία, στην οποία βρίσκεται.[7]

Μια άλλη άποψη υποστηρίζει ότι το Μοναστήρι πήρε το όνομά του από το ομώνυμο γειτονικό χωριό Σταγιάδες. Η άποψη αυτή ανατρέπεται καθώς ο πρώτος πυρήνας κατοίκων του χωριού δημιουργήθηκε από τις οικογένειες των εργατών της οικοδομής του μοναστηριού που ήρθαν προσωρινά από άλλα μέρη και παρέμειναν εκεί. Επίσης υπάρχει η άποψη ότι το Μοναστήρι άρχισαν να επισκέπτονται κάτοικοι γειτονικών χωριών, οι οποίοι έλεγαν μεταξύ τους τη φράση: «πάμε στ' άγια» με την οποία εννοούσαν τα άγια χώματα της Μονής. Η επανάληψη των λέξεων *στ' άγια*, έδωσε την ονομασία στο Μοναστήρι από το οποίο πήρε το όνομά του και το χωριό. [8]

Ο εκπαιδευτικός Δημήτριος Παπανίκος αναφέρει ότι πριν τον 12^ο αιώνα δεν υπήρχε χωριό στην περιοχή που να φέρει το όνομα Σταγιάδες. Βρέθηκαν ευρήματα ανασκαφών από ένα χωριό που ονομαζόταν Σκιαδάρη, δυτικά του χωριού Σταγιάδες σε απόσταση ένα με δύο χιλιόμετρα από την πλατεία του χωριού. Πιθανότατα το σημερινό χωριό Σταγιάδες να ονομαζόταν Σκιαδάρη.

Τελευταία εκδοχή είναι να προέρχεται από κάποιο κύριο όνομα. Σύμφωνα με παλαιότερη χρονολογική μνεία του οικισμού υπάρχουν δύο άτομα με το όνομα Στάιος, από το οποίο προέρχεται και η ονομασία Σταγιάδες.

Γενικά όλες οι ερμηνείες που έχουν δοθεί δεν κρίνονται ικανοποιητικές και πειστικές. Έτσι εξακολουθεί να είναι αβέβαιη η ετυμολογία της ονομασίας της ιστορικής πόλης και της επισκοπής των Σταγών. Το όνομα Σταγοί όμως διατηρήθηκε μέχρι σήμερα ως η επίσημη ονομασία της επισκοπής, ενώ η πόλη από τους τελευταίους βυζαντινούς χρόνους είχε μετονομασθεί σε Καλαμπάκα. Επίσημο τούρκικο κατάστιχο του 15^{ου} αιώνα αναφέρει ότι υπάρχει παράλληλα η πολίχνη των Σταγών και επεξηγείται ως η περίφημη «Qualabaqqaqa», όνομα που σημαίνει: *ο βράχος με τις κουκούλες των μοναχών*. [9] Αυτό μαρτυρεί ότι η ονομασία Καλαμπάκα χρησιμοποιείται ήδη από τα τέλη του 14^{ου} αιώνα.

Η παλαιότερη και ασφαλέστερη αναφορά για την επισκοπή και την πόλη των Σταγών απαντάται στη Διατύπωση των Μητροπόλεων και επισκοπών του οικουμενικού θρόνου, που συντάχθηκε μεταξύ των ετών 901 και 907 όταν αυτοκράτορας ήταν ο Λέοντας ο ΣΤ΄ και Οικουμενικός Πατριάρχης ο Νικόλαος Α΄. Από τότε αναγράφεται η επισκοπή Σταγών σε όλες τις τάξεις πρωτοκαθεδρίας των μητροπόλεων του οικουμενικού θρόνου.[10]

[1] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.7.

[2] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.8.

[3] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.8.

[4] Ι.Κ.Βογιατζίδου, *Το Χρονικό των Μετεώρων*, ΕΕΒΣ 2, 1925, στο Δ. Σοφιανός, *Acta Stagorum*, τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα, στο περιοδικό Τρικαλινά, Τρίκαλα, 1993, σ.8.

[5] Ν. Ι. Γιαννόπουλου, *Τα Μετέωρα – Μελέτη ιστορική και τοπογραφική*, Βόλος, 1926, στο Δ. Σοφιανός, *Acta Stagorum*, τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα, στο περιοδικό Τρικαλινά, Τρίκαλα, 1993, σ. 9.

[6] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.σ. 35-36.

[7] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.σ. 36-37.

[8] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας *ό.π.*, σ. 35.

[9] Ν. Beldiceanu et P.S. Nasturel, *La Thesslie entre 1454/55 et 1506*, *Byzantion* 53, 1983, στο Δ. Σοφιανός, *Acta Stagorum*, τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα, στο περιοδικό Τρικαλινά, Τρίκαλα, 1993, σ. 9.

[10] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.σ.9-10.

Η ανέγερση της Μονής

Σώζονται πολλές προφορικές παραδόσεις που αφορούν ο χτίσιμο της Μονής Σταγιάδων. Σύμφωνα με αυτές, η Ιερά Μονή Σταγιάδων άρχισε να χτίζεται πρώτα σε ένα βράχο, κοντά στη σημερινή θέση της μονής και του χωριού, ο οποίος βρίσκεται δίπλα στη διασταύρωση του δρόμου με τον κεντρικό που οδηγεί στο χωριό και ονομαζόταν «Γκουργκούλα». [1] Εκεί στην ανεγειρόμενη οικοδομή, άγνωστο πότε, τοποθετήθηκε η εικόνα της Παναγίας. Κατά τη διάρκεια που το μοναστήρι χτιζόταν η εικόνα χάθηκε και βρέθηκε λίγα μέτρα πιο κάτω σ' ένα αγριόδενδρο. Την πήραν από εκεί και την τοποθέτησαν πάλι επάνω στο βράχο. Το γεγονός επαναλήφθηκε τρεις φορές προβληματίζοντας τους κατοίκους. Τελικά οι εργάτες κατάλαβαν ότι η Παναγία ήθελε αυτή τη θέση για να οικοδομηθεί το μοναστήρι. Έτσι έχτισαν εκεί το μοναστήρι, στη θέση που βρίσκεται σήμερα.[2]

Το μοναστήρι παρουσιάζεται ως κτίσμα των αρχών του 11^{ου} αιώνα. Η πιο πιθανή ημερομηνία ίδρυσης είναι το 1004[3] την εποχή της Μακεδονικής Δυναστείας. Υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες που συνηγορούν υπέρ αυτής της άποψης. Για τον ακριβή ή κατά προσέγγιση χρόνο ανέγερσης της Μονής Σταγιάδων δεν έχουμε πλήρη στοιχεία, μαρτυρίες, έγγραφα ή επιγραφές. Πιθανότατα να υπήρχε κάποιο αρχαιολογικό υλικό, το οποίο να αφορούσε έμμεσα ή άμεσα την οικοδόμηση του μοναστηριού, το οποίο όμως δεν σώζεται σήμερα. Οι δύσκολες συνθήκες, οι περιστάσεις και οι ανωμαλίες των καιρών, αρπαγές και καταστρεπτικές πυρκαγιές δεν επέτρεψαν τη διάσωση τέτοιου εγγράφου. Μοναδική πηγή για το έτος ανέγερσης της Μονής αποτελεί το βιβλίο του αείμνηστου Μητροπολίτη κυρού Διονυσίου.[4] Εκεί αναφέρεται σε ένα έγγραφο που χρονολογείται το 1860, του οποίου αντίγραφο φυλάσσεται στο αρχείο της Ιεράς Μητροπόλεως Τρίκκης και Σταγών. Το έγγραφο περιλαμβάνει αναφορά του τότε ηγουμένου παπα-Χριστόφορου, του ιερομόναχου Μελετίου και των μοναχών Άνθιμου και Γρηγορίου που απευθύνεται στον Οικουμενικό Πατριάρχη Κων/πολεως και στην Ιερά Σύνοδο όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται το έτος κτίσης του μοναστηριού: «Το ιερόν τούτο Μοναστήριον τεθεμελίωται υπό των αιιδίμων κτητόρων κατά το σωτήριο έτος 1004»[5] Η χρονολογία οφείλεται είτε σε συνεχή προφορική παράδοση είτε σε κάποιο παλιό έγγραφο που σωζόταν τότε στη μονή, στο οποίο βασίστηκε ο παπα-Χριστόφορος. Το ίδιο έτος ανέγερσης αναφέρεται και σε μια έκθεση του αείμνηστου Μητροπολίτη Τρίκκης και Σταγών κυρού Πολυκάρπου προς την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος. Κατά την άποψη του καθηγητή Νικόλαου Βέη, η μονή Σταγιάδων είναι η αρχαιότερη από τα μοναστήρια που βρίσκονται στα Μετέωρα.[6]

Το 1904 γίνεται η ανακαίνιση του καθολικού του μοναστηριού που τελείωσε δύο χρόνια μετά. Αυτό βεβαιώνει και η ανάγλυφη χρονολογία στο υπέρθυρο της εισόδου.[7] Το 1959, όταν Μητροπολίτης Τρίκκης και Σταγών έγινε ο μακαριστός Διονύσιος άρχισαν εργασίες στο μοναστήρι ώστε να σωθεί από την ολοκληρωτική καταστροφή, που είχε υποστεί κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Τότε ανεγέρθηκε η βόρεια πλευρά του μοναστηριού ενώ επισκευάστηκαν τα υπόλοιπα κτίσματα, όπως ο ιερός ναός και το αρχαίο μαγειρείο με τον τρούλο. Παρά όμως τις επισκευές δεν επιτεύχθηκε η επάνδρωση του μοναστηριού. Έτσι το μοναστήρι μετατράπηκε σε γυναικείο του 1968.[8]

[1] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 33,34.

[2] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.53.

[3] Τρ. Δ. Παπαζήσης, *ό.π.*, σ. 364.

[4] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 37.

[5] Δ. Σοφιανός *ό.π.*, σ.53

[6] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 37.

[7] Τρ. Δ. Παπαζήσης, *ό.π.*, σ. 365.

[8] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 105.λ

Η παρουσία του μοναστηριού στον εθνικο-απελευθερωτικό αγώνα

Σημαντική ήταν η παρουσία της Μονής κατά τον απελευθερωτικό πόλεμο από τους Τούρκους. Τα απρόσιτα βουνά των Αγραίων αποτέλεσαν καταφύγια των τυραννούμενων και καταδιωκόμενων Χριστιανών. Εκεί συγκροτήθηκαν μεγάλα πληθυσμιακά κέντρα που αποτέλεσαν το καταφύγιο των κλεφταρματολών και αποτέλεσαν την εστία που κράτησε τη φλόγα άσβεστη για δεκαετίες.^[1] Πληροφορίες και ενδιαφέρονται στοιχεία για τα αρματολίκια της Μονής σώζονται σ' έναν κατάλογο που συνέταξε ο αδελφός Ιγνάτιος το 1835.^[2]

Η πρώτη οργανωμένη εξέγερση έγινε με υποκίνηση των Ισπανών. Η επανάσταση οργανώθηκε με αρχηγό τον Μητροπολίτη Λαρίσης και Τρίκκης Διονύσιο Β' τον Φιλόσοφο ή Σκυλοφιλόσοφο. Λίγα χρόνια αργότερα αυτός οργάνωσε και δεύτερη επανάσταση με επανάσταση των Ισπανών. Και αυτή η επανάσταση απέτυχε με φοβερότατες συνέπειες για τους κατοίκους. Ελπίδα του μητροπολίτη ήταν: «Τρίκκη Βυζάντιον κατακτήσει».^[3] Ένα άλλο πρόσωπο που σχετίζεται με τον ελληνικό αγώνα για ανεξαρτησία ήταν ο παπα-Θύμιος Βλαχάβας. Ξεκίνησε ένα παράτολμο επαναστατικό απελευθερωτικό κίνημα, το οποίο τον οδήγησε σε φρικτό μαρτύριο εξασφαλίζοντας το φωτοστέφανο της τιμής και της δόξας για τον ίδιο και την εκκλησία.^[4]

Πρόσωπα που επισκέφτηκαν το μοναστήρι

Από την περιοχή πέρασε στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1904 ο Παύλος Μελάς, ο κορυφαίος Μακεδονομάχος με τους άνδρες του. Σύμφωνα με τα γράμματα που έστειλε ο Παύλος Μελάς στη γυναίκα του αναφέρει ότι: «εφθάσαμεν εις τας 2 περίπου της πρωίας της μονής Μερίτσας.»^[5] Όπως ο ίδιος ο Παύλος Μελάς διευκρινίζει σε σημειώσεις που κρατούσε, με το όνομα Μερίτσα εννοείται η μονή Σταγιάδων: «εις την Μονήν Σταγιάδων (Μερίτσας)»^[6] Πριν αναχωρήσει για τον αγώνα του ζήτησε από τον ηγούμενο να μεταλάβει μαζί με τους στρατιώτες του τα Άχραντα Μυστήρια. Μετά από αντιρρήσεις που έφερε ο ιερέας τελικά τους επέτρεψε να εκτελέσουν το καθήκον τους ως χριστιανοί.^[7] Την επόμενη μέρα, 28 Αυγούστου 1904, αφού παρακολούθησε τον εσπερινό: «Ακούσαμεν τον εσπερινόν πρώτα και κατόπιν μας μετέλαβεν ο γέρον χωρικός ιερεύς της μονής»^[8] κοινωνήσε των Αχράντων μυστηρίων μαζί με τους συμπολεμιστές του από τον ιερέα Ιωάννη Νίκου ή Παπαγιαννούλη.^[9]

Αργότερα φιλοξενήθηκε και άλλη προσωπικότητα ο Γεώργιος Κονδύλης, ο οποίος τότε ήταν επιλοχίας και υπηρετούσε ως επικεφαλής του στρατιωτικού τμήματος της διαχωριστικής γραμμής των ελληνοτουρκικών συνόρων. Το φυλάκίό του ήταν δύο χιλιόμετρα μετά το χωριό Σταγιάδες, στην τοποθεσία «Καρακιόλια». Ο Κονδύλης επισκεπτόταν τακτικά το μοναστήρι και διανυκτέρευε εκεί. Φαίνεται πως αντλούσε τη δύναμη που χρειαζόταν από τη χάρη της Παναγίας.^[10]

Το 1917 διανυκτέρευσε στο Μονή ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος με τα ελληνικά στρατεύματα υπό την διοίκηση του υπασπιστή του. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος κάλεσε βοήθεια από τη Γαλλία, η οποία έστειλε Μαροκινούς και Γάλλους στρατιώτες. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος έστειλε τηλεγράφημα, το οποίο ανέφερε: «Γαλλικά στρατεύματα υπό τήνουν εκ της περιοχής σας δεν έχουν σκοπόν να δώσουν μάχην. Αποσύρθητε δι' ολίγας ημέρας», τα ελληνικά

στρατεύματα έφυγαν χωρίς να επιστρέψουν.[11] Τα ξένα στρατεύματα έμειναν στο μοναστήρι για δύο νύχτες και στάθηκαν η αιτία να παρθεί η εικόνα της Παναγίας, που υπήρχε στο μοναστήρι και να μεταφερθεί στην Ιερά Μονή Κοίμησης της Θεοτόκου του Σπηλαίου Γρεβενών, όπως αναφέρεται παραπάνω.

Μαρτυρικοί θάνατοι

Ο αρχιμανδρίτης Μόδεστος Ανδρομανάκος, στον οποίο ήδη αναφερθήκαμε, μνημονεύεται ως ηγούμενος της Μονής στα χρόνια που ακολούθησαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Επρόκειτο για χαρισματικό άνθρωπο, ενάρετο, ευλαβή, ειλικρινή, φιλαλήθη και άκακο. Η όλη του πνευματική συγκρότηση και ακτινοβολία τον είχαν καταστήσει φωτεινό φάρο στους χριστιανούς πολλών χωριών της περιφέρειας. Ξεχώριζε σαν κληρικός, λειτουργός, εξομολόγος αλλά και ιεροκήρυκας.[12] Η μεγαλύτερη διδασκαλία του ήταν η ίδια του η ζωή, η οποία αποτέλεσε παράδειγμα για όλους τους χριστιανούς. Σύμφωνα με την αναφορά του Μητροπολίτη Τρίκκης και Σταγών κυρού Χερουβείμ, ο Μόδεστος σε κήρυγμά του την Ε΄ Κυριακή των Νηστειών στιγμάτισε την άπρεπη συμπεριφορά των ακραίων πολιτικών στοιχείων, να γράψουν συνθήματα κατά της θρησκείας σε τοίχους της εκκλησίας. Για τη στάση του αυτή ύστερα από τρεις μέρες συνελήφθη και οδηγήθηκε τάχα για ανάκριση στο χωριό Αμπελοχώρι. Την Κυριακή των Βαΐων λειτούργησε για τελευταία φορά και αφού συνέστησε στους πιστούς να έχουν αγάπη και ομόνοια μεταξύ τους χαιρέτησε με ασπασμό τον εφημέριο του χωριού, στον οποίο είπε ότι οδηγείται σε θάνατο. Με την πρόφαση της ανάκρισης οδηγήθηκε στο Περτούλι, όπου και συνομίλησε με τον Εφημέριο του χωριού, στον οποίο εκμυστηρεύτηκε ότι έχει ήσυχη την συνείδησή του, αφού ήξερε ότι δεν είχε κάνει τίποτε κακό. Τη Μεγάλη Δευτέρα οδηγήθηκε στο ανακριτήριο ενώ τη Μεγάλη Παρασκευή οδηγείται σαν πρόβατο στη σφαγή έξω από το Νεραϊδοχώρι, στη θέση Μπαντανίκα. Εκεί μετά από πολλά βασανιστήρια βρήκε φρικτό θάνατο. Με το μαρτύριό του ο Μόδεστος τίμησε με το αίμα του την πίστη του στο Χριστό.[13]

Σήμερα το μοναστήρι των Σταγιάδων αποτελεί τόπο ανάπαυσης και ηρεμίας. Υπό την πνευματική καθοδήγηση και επίβλεψη της Μοναχής Θεονύμφης Κανταρτζή ανακινήστηκε και αναπαλαιώθηκε η μονή από την αρχή με ευαισθησία και σεβασμό προς τις αρχικές μορφές και την παραδοσιακή μοναστηριακή αρχιτεκτονική. Διοικητικά εξαρτάται από τη μητρόπολη Σταγών και Μετεώρων και διαθέτει ξενώνα για είκοσι άτομα.[14] Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στη μονή Σταγιάδων συγχωνεύτηκαν τα μοναστήρια Λιμπιχόβου, Σιαμάδων, Χρυσίνου και Αγίων Αποστόλων Κλεινού.[15]

[1] Γ. Σύντηλας, *Σύντομη ιστορική ανασκόπηση της Δυτικής Θεσσαλίας στα χρόνια της τουρκοκρατίας, στο Περιοδικό Μετέωρα, Τρίκαλα, 1986, σ.84.*

[2] Τρ. Δ. Παζηζήσης, *ό.π.*, σ. 364.

[3] Γ. Σύντηλας, *ό.π.*, σ.85.

[4] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.53.

[5] Ν. Μελά, *Παύλος Μελάς, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1992*, σ.329.

[6] Ν. Μελά, *ό.π.*, σ.334.

[7] Ν. Μελά, *ό.π.*, σ.330.

[8] Ν. Μελά, *ό.π.*, σ.330.

[9] Δ. Παπανίκου, *Το μοναστήρι των Σταγιάδων*, στην εφημερίδα Έρευνα, Τρίκαλα, 1970, σ.5.

[10] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 114.

[11] Δ. Παπανίκου, *ό.π.*, σ.4.

[12] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 115.

[13] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.σ. 114-119.

[14] Τρ. Δ. Παπαζήσης, *ό.π.*, σ. 363.

[15] Τρ. Δ. Παπαζήσης, *ό.π.*, σ. 364.

Οι κτίτορες του μοναστηριού

Για τους κτίτορες του μοναστηριού δεν έχουμε σαφή στοιχεία. Στα Δίπτυχα του τοίχου της Πρόθεσης του καθολικού είναι σημειωμένα τα ονόματα των Ιερομονάχων Παϊσίου, Δανιήλ, Χριστόφορου, Ευγένιου, Μελέτιου, Ιωακείμ, Σεραφείμ, Παρθένιου, Γρηγορίου και Κυρίλλου χωρίς όμως να επιβεβαιώνεται ότι όλοι αυτοί ήταν κτίτορες του μοναστηριού. Το γεγονός μάλιστα ότι η σημερινή τοιχογραφία του κυρίως ναού είναι δεύτερη και μάλιστα νεώτερων χρόνων δεν αφήνει περιθώρια να δεχτούμε ότι στα ονόματα αυτά αναφέρονται και ονόματα κτιτόρων. Άλλωστε τα ονόματα Δανιήλ και Χριστόφορος αναφέρονται και στην επιγραφή του πρόναου ως άτομα που βοήθησαν στην αγιογράφιση του μοναστηριού.[1]

Ιστορικά έγγραφα

Πολλά παλιά επίσημα έγγραφα, της μεσοβυζαντινής και υστεροβυζαντινής εποχής, έχουν σωθεί μέχρι σήμερα. Αποτελούν πολύτιμες πηγές για την πρώιμη ιστορία της επισκοπής ενώ παράλληλα προσφέρουν πλούσιο υλικό για τα τοπωνύμια της περιοχής και τα εκκλησιαστικά αξιώματα. Στα έγγραφα αυτά καταγράφονται με κάθε λεπτομέρεια τα χωριά της επισκοπής, τα κτήματά της και άλλα περιουσιακά στοιχεία, τα μονύδρια και οι εκκλησίες που ανήκουν σ' αυτήν, ακόμη και οι άνθρωποι που την υπηρετούν και της ανήκουν. Η έκδοση τόσων επίσημων εγγράφων αποδεικνύουν τις ποικίλες δραστηριότητες και το ζήλο των ιερομονάχων.[2] Τα παλαιά αυτά έγγραφα της μονής Σταγιάδων ονομάστηκαν από τον καθηγητή Νικόλαο Βέη με τον όρο *acta stagorum* για να δηλώσει τη μεγάλη σημασία τους για την ιστορική της πορεία.

Από τα έγγραφα αυτά μας έχουν σωθεί τρία. Το πρώτο είναι μια «διάγνωση» δηλαδή ένα αναλυτικό πρακτικό καταγραφής, που χρονολογείται το 1163 και έγινε κατ' απαίτηση του τότε επισκόπου Σταγών, όταν αυτοκράτορας ήταν ο Μανουήλ Α΄ Κομνηνός. Το δεύτερο είναι ένα χρυσόβουλλο του έτους 1336 του Ανδρόνικου Γ΄ Παλαιολόγου και το τρίτο είναι ένα σιγιλλιώδες γράμμα του 1393 του Οικουμενικού Πατριάρχη Αντωνίου Δ΄.[3]

Το πρωτότυπο του εγγράφου του 1163 κατά το μεγαλύτερο μέρος του σώζεται σήμερα στη Μονή Βαρλαάμ των Μετεώρων, ενώ η συνέχεια και το τέλος του μαζί με τις υπογραφές των βασιλικών αναγραφών και τη χρονολογία του βρίσκεται στο Παρίσι.[4] Στη Μονή Βαρλαάμ σώζεται και το πρωτότυπο του πατριαρχικού γράμματος. Η μεταφορά και διάσωση των δύο αυτών εγγράφων της επισκοπής Σταγών στη Μονή Βαρλαάμ οφείλεται στο λόγιο και φιλόστορα επίσκοπο Σταγών Παρθένιο, ο οποίος υπήρξε αδελφός της Μονής Βαρλαάμ, στην οποία δώρισε την πολύτιμη βιβλιοθήκη και τα αρχεία του.[5]

Το σιγιλλιώδες γράμμα και το χρυσόβουλλο του Ανδρόνικου έχουν αντιγραφεί στο βορινό τμήμα της λιτής του παλαιού ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου της Καλαμπάκας. Η επιλογή να αντιγραφούν τα έγγραφα αυτά σε επίσημο και εμφανές σημείο αποκαλύπτει ότι τα δύο αυτά έγγραφα αποτελούν αδιαμφισβήτητη μαρτυρία του παρελθόντος και της ιστορίας και κατοχυρώνουν τα अपαράγραπτα δίκαια και προνόμια της ιστορικής επισκοπής.[6] Η αντιγραφή έγινε στο δεύτερο μισό του 16^{ου} αιώνα, όταν έγιναν οι μεγάλες ανακαινίσεις και μετασκευές του κτιρίου της εκκλησίας και η ολοκλήρωση της τοιχογράφησης της το 1573 από το μοναχό Νεόφυτο. Ο αντιγραφέας θα πρέπει να ήταν κάποιος ολιγογράμματος ζωγράφος, όπως δείχνει το πλήθος των λαθών που υπάρχει στο κείμενο.[7]

Το σωζόμενο τμήμα του εγγράφου του 1163 αποτελείται από τέσσερα κομμάτια σε πολύ κακή κατάσταση από την υγρασία και το χρόνο, ενώ ένας αριθμός στίχων που δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια, έχει χαθεί.[8] Πρόκειται για ένα πρακτικό που συντάχθηκε από τον Ιωάννη Αθανασόπουλο και το Θεόδωρο Π και αποτελεί μια λεπτομερή αναγραφή, επανεξέταση, αναθεώρηση και κατοχύρωση των δικαίων, των ορίων και των κτήσεων της επισκοπής Σταγών. Αναφέρει τον αριθμό των κληρικοπαροίκων και καθορίζει τα όρια των περιοχών που ανήκουν στην επισκοπή Σταγών.[9] Μνημονεύονται επίσης διάφορα παλαιγενή γράμματα, αυτοκρατορικά χρυσόβουλλα, ορισμοί και προστάγματα, καθώς και προγενέστερα πρακτικά, που έχουν εκδοθεί. Κάποια απ' αυτά αναφέρονται στην επισκοπή Σταγών και κάποια άλλα και σε άλλες επισκοπές του κράτους.[10]

Στο χρυσόβουλο του Αδρόνικου Γ' γίνεται αναφορά σε παλαιότερα χρυσόβουλλα, τα οποία κατοχύρωναν τα δίκαια της επισκοπής. Παρουσίαζαν επίσης επικυρωτικό παλαιότερων εγγράφων, σιγίλλια και πρακτικά άλλων αναγραφέντων που απάλλασσαν από κάθε οικονομική και φορολογική επιβάρυνση κάθε τι που ανήκε στη μονή. Επίσης παρουσιάζεται σε περίληψη το πρακτικό του Μανασσή, το οποίο έχει παραναγνωστεί από διάφορους αναγραφείς και μας σώζεται με διάφορα ονόματα όπως, Μανούσης, Μανσελής ή και Μανσής. Με το χρυσόβουλλο του 1336 επικυρώνεται και επιβεβαιώνεται το πρακτικό αυτό που ανέφερε και κατοχύρωνε τα δίκαια, τα όρια και τις κτήσεις της επισκοπής Σταγών. Μετά την έκθεση των στοιχείων της Μονής ακολουθεί η απόφαση του αυτοκράτορα να επικυρώσει όλα όσα κατείχε η επισκοπή Σταγών με βάση προγενέστερους επίσημους τίτλους ιδιοκτησίας.[11]

Στο οικουμενικό σιγίλλιο, το οποίο έχει υποστεί αρκετές φθορές, μνημονεύονται δύο γράμματα του έπαρχου Μιχαήλ Μονομάχου. Με το πρώτο γράμμα παραχώρησε τα χωριά Κουβέλτζι και Χιλιόμοδο. Με το δεύτερο γράμμα παραχώρησε πέντε μονύδρια της περιοχής ως μετόχια στην επισκοπή Σταγών. Το σιγιλιώδες γράμμα του Πατριάρχη επικυρώνει τις δύο παραχωρήσεις του Μονομάχου. Επίσης μνημονεύονται τα βασιλικά προστάγματα και χρυσόβουλλα υπέρ της Μονής. Αναφέρονται ονομαστικά χωριά και περιοχές και κατοχυρώνονται τα όρια της επισκοπής Σταγών. Το σιγίλλιο έχει εκδοθεί τρεις φορές κατά το 19^ο αιώνα.[12]

[1] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, ό.π., σ. 38.

[2] Δ. Σοφιανός ό.π., σ.9.

[3] Δ. Σοφιανός ό.π., σ.10-11.

[4] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.12.

[5] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.11.

[6] Δ. Σοφιανός ό.π., σ.11.

[7] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.27-28.

[8] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.12.

[9] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.16-17.

[10] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.σ.19-20.

[11] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.31.

[12] Δ. Σοφιανός, ό.π., σ.57.

Τα κειμήλια της Μονής

Το μοναστήρι των Σταγιάδων άλλοτε ήταν πλούσιο σε κειμήλια. Πολλά απ' αυτά λεηλατήθηκαν από ξένα στρατεύματα ή καταστράφηκαν από τις πυρκαγιές. Σχετική μαρτυρία αποτελεί το έγγραφο που έστειλε το 1917 το ηγουμενοσυμβούλιο της Μονής στην Ιερά Μητρόπολη. Αναφέρεται σ' αυτό ότι μαροκινοί στρατιώτες που υπηρετούσαν στο γαλλικό στρατό αφαίρεσαν από το μοναστήρι πολλά αντικείμενα μεγάλης αξίας. Για τη δράση των γάλλων στρατιωτών υπάρχει μια παράδοση που αφορά τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας.[1] Εκεί, όπως αναφέρεται και από προφορική μαρτυρία, ένας ο Γάλλος στρατιωτικός εντυπωσιάστηκε από την εικόνα της της Υπεραγίας Θεοτόκου, η οποία που είχε δημιουργηθεί από τον Ευαγγελιστή Λουκά και ήταν ντυμένη με επάργυρη επένδυση και έφερε την ένδειξη Ι.Μ.ΣΤ. Ο Γάλλος στρατιωτικός διέταξε τον υπασπιστή του να πάρει την εικόνα μαζί με πολλά άλλα παλιά βιβλία από τη βιβλιοθήκη της Μονής. Η εικόνα αυτή σήμερα δεν βρίσκεται στο μοναστήρι. Σύμφωνα με μαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν ως οδηγοί των ξένων στρατευμάτων, αναγκάστηκαν να την αφήσουν. Αυτοί αναφέρουν ότι όταν τα γαλλικά στρατεύματα ετοιμάζονταν να φύγουν, ο διοικητής τους διέταξε να φορτώσουν την εικόνα της Παναγίας στο καλύτερο άλογο και να την πάρουν μαζί τους. Αυτό και έγινε. Το άλογο όμως, μέχρι να βγουν στα Δερβένια, τοποθεσία που απείχε μόνο χίλια πεντακόσια μέτρα από το χωριό, ψόφησε. Έτσι αναγκάστηκαν να αλλάξουν άλογο. Συνέχισαν τη διαδρομή τους αλλά μέχρι να φτάσουν στη Σβάρνιστρα, μια περιοχή που απείχε τρία χιλιόμετρα από το χωριό ψόφησε και το δεύτερο άλογο. Τότε ο διοικητής διέταξε να βάλουν την εικόνα σε τρίτο άλογο, το οποίο ψόφησε όταν έφτασαν στον Αϊ-Λια, τοποθεσία που απείχε περίπου πέντε χιλιόμετρα από το χωριό. Μετά απ' αυτά τα γεγονότα, ένας αξιωματικός πήρε την εικόνα στα χέρια αλλά άρχισαν να αρρωσταίνουν οι στρατιώτες. Τότε οι Γάλλοι κατάλαβαν πως η εικόνα δεν ήθελε να τους ακολουθήσει γι' αυτό και την άφησαν σ' ένα ερημικό μοναστήρι, που συνάντησαν σε μακρινή περιοχή από τις Σταγιάδες, στην Ιερά Μονή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου του Σπηλαίου Γρεβενών. Εκεί διανυκτέρευσε, το 1948, ο Γεώργιος Πούλιος μετά από σύλληψή του από τον ΕΛΑΣ. Το ίδιο βράδυ δραπέτευσε και από τότε, παρά τις προσπάθειες αναζήτησής της, η εικόνα δεν έχει βρεθεί.[2]

Άλλες εικόνες που θεωρούνται ιερά κειμήλια είναι τρεις ακόμη φορητές. Η μια είναι επαργυρωμένη και επιχρυσωμένη και έχει θέμα τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Η άλλη έχει θέμα τη Δέηση δηλαδή τον Κύριο με την Παναγία Θεοτόκο και τον Ιωάννη τον Πρόδρομο. Υπάρχει και μια τελευταία, η οποία είναι ξύλινη, μικρότερη στο μέγεθος και παρουσιάζει τον Άγιο Αθανάσιο σε θρόνο.[3]

Πολλά κειμήλια κατά την μεταπολεμική περίοδο μεταφέρθηκαν στην Ιερά Μονή Βαρλαάμ των Μετεώρων για διαφύλαξη. Τεμάχια των τιμών λειψάνων του ιερομάρτυρα Χαραλάμπους, του Αγίου Παντελεήμονα και της οσιομάρτυρος Παρασκευής, τοποθετημένα σε αργυρή θήκη. Σε άλλη αργυρή θήκη υπάρχουν τεμάχια αγίων λειψάνων του μάρτυρος Τρύφωνος, του Ιωάννη του Χρυσοστόμου, του οσίου Νίκωνος, των Αγίων Δισμυρίων, Βαρθολομαίου Αποστόλου, καθώς και οι αγίες κάρες του μάρτυρα Σεργίου, και του μεγαλομάρτυρα Μηνά. Σώζονται επίσης τεμάχια ιερών λειψάνων Νέστορος, Θαλλελαίου, Ελευθερίου, Θέκλας, Βλασίου και Γρηγορίου μέσα σε αργυρά κιβώτια.

Σώζονται τρία κειμήλια, ένα ασημένιο άγιο ποτήριο του 18^{ου} αιώνα, ένας ξυλόγλυπτος σταυρός αγιασμού με ασημένιο περίβλημα, που περιλαμβάνει δώδεκα σκαλιστές παραστάσεις και ένα ιερό Ευαγγέλιο, που έχει τυπωθεί το 1872 με επάργυρο ντύμα. Τρία ιερά Ευαγγέλια με διάφορες παραστάσεις επαργυρωμένες και επιχρυσωμένες, εκδόσεων 1695, 1785, 1791. Δύο αργυροσκαλισμένα άγια Ποτήρια, το ένα του 1735 και το άλλο του 1821. Δεκαέξι σταυροί στολισμένοι με πετράδια και μαργαριτάρια. Τρία επιτραχήλια, το ένα με τον Ευαγγελισμό και τους αγίους Πέτρο, Παύλο, Βασίλειο, Χρυσόστομο, Νικόλαο, Σπυρίδωνα, Πρόχορο και Στέφανο, το δεύτερο μαύρο χρυσοκέντητο και το τρίτο χρυσοκέντημένο και λίγο εφθαρμένο. Και αυτά έχουν μεταφερθεί και φυλάγονται σε ασφαλισμένο μέρος στο σκευοφυλάκιο του Μοναστηρίου Βαρλαάμ των Μετεώρων".

Σήμερα στην Μονή υπάρχουν πέντε αργυρές λειψανοθήκες, που περιέχουν ιερά λείψανα, ιερά δισκοπότηρα και ευαγγέλια αλλά και ξυλόγλυπτους και μαργαριτοστόλιστους σταυρούς. Πάνω στην Αγία Τράπεζα, βρίσκονται δύο αργυρά κομψά κιβώτια με τεμάχια ιερών λειψάνων των αγίων Τρύφωνα, Μόδεστου, Χαραλάμπους, Σώζοντος, Άνδρου και των θαυματουργών Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού. Το καθολικό και ο νάρθηκας είναι κατάγραφοι με τοιχογραφίες, ενώ πραγματικό έργο τέχνης είναι το ξυλόγλυπτο τέμπλο του καθολικού.^[4]

[1] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 67.

[2] Δ. Παπανίκου, *ό.π.*, σ.4.

[3] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.72.

[4] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.53.

Μετατροπή του μοναστηριού σε γυναικείο

Μέχρι το φθινόπωρο του 1968 το μοναστήρι ήταν ανδρικό. Μάλιστα μέσα από λίγα έγγραφα που μας έχουν σωθεί, παίρνουμε πληροφορίες για λίγα ονόματα μοναχών που έμεναν εκεί. Γύρω στα 1860 μνημονεύεται ως ηγούμενος του μοναστηριού ο παπα-Χριστόφορος, εφημέριος ήταν ο Μελέτιος και αδελφοί, ο Άνθιμος και ο Γρηγόριος. Το 1940 μνημονεύεται ως ηγούμενος ο αρχιμανδρίτης Μόδεστος Ανδρομανάκος. Τελευταίος ηγούμενος χρημάτισε ο μοναχός Γεννάδιος Βαδέλας, ο οποίος έχει ξεχωρίσει για την αγάπη και την αφοσίωση με την οποία εργάστηκε στο μοναστήρι.^[1]

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το μοναστήρι περιέπεσε σε ένδεια και καταστροφή. Ο Μητροπολίτης Τρίκκης και Σταγών Διονύσιος για να διασώσει το μοναστήρι από την κατάσταση αυτή άρχισε εργασίες ανοικοδόμησης των κτισμάτων του μοναστηριού. Προσπάθησε να επανδρώσει το μοναστήρι αλλά στάθηκε αδύνατο. Έτσι αποφασίζει για να μην κλείσει η Μονή, να ζητήσει να μετατραπεί σε γυναικεία, πιστεύοντας ότι έτσι θα διασωθεί από την καταστροφή και τον αφανισμό. Στέλνει αίτημα στην Ιερά Σύνοδο ζητώντας: «όπως εγκρίνουσα την εν λόγω απόφασιν ημών, προβή εις τας δεούσας ενεργείας παρά τω Υπουργείω Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, δια την έκδοσιν του απαιτούμενου Βασιλικού Διατάγματος»^[2] Ακολούθησε υπουργική απόφαση στις 12 Δεκεμβρίου 1968, με αριθμό 172381, σύμφωνα με την οποία η ανδρική Ιερά Μονή της Θεοτόκου Σταγιάδων μετατρέπεται σε γυναικεία: «αποφασίζομεν: Μετατρέπομεν την Αδρών Ιερά Μονήν της Θεοτόκου Σταγιάδων – Καλαμπάκας εις γυναικείαν τοιαύτην, άνευ ουδεμιάς επιβαρύνσεως του Ο.Δ.Ε.Π.»^[3]

Σύμφωνα με ένα θρύλο, το φθινόπωρο του 1968 η Παναγία κάλεσε στο Μοναστήρι της μια ομάδα επτά γυναικών Μοναχών. Η γαλήνη και η ηρεμία του μοναστηριού προσέλκυσαν την αδελφότητα με ηγουμένη την οσιωτάτη Μοναχή Θεονύμφη Κανταρτζή. Οι αδελφές ξεκίνησαν τη νέα πνευματική τους πορεία με την έγκριση και την ευλογία του Σεβασμιοτάτου Μητροπολίτη Διονυσίου με σύνθημά τους: «μία γνώμη, εν θέλημα εξ΄ ίσου παλαίειν και το ένα φρονείν».^[4]

[1] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, ό.π., σ. 95.

[2] Αρ. Πρωτ. 2415/25-11-1968.

[3] Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, τευχ. 2, αρ. φύλλου 19, Αθήνα, 1969.

[4] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, ό.π., σ. 98.

Η παρουσία του μοναστηριού στον εθνικο-απελευθερωτικό αγώνα

Σημαντική ήταν η παρουσία της Μονής κατά τον απελευθερωτικό πόλεμο από τους Τούρκους. Τα απρόσιτα βουνά των Αγράφων αποτέλεσαν καταφύγια των τυραννούμενων και καταδιωκόμενων Χριστιανών. Εκεί συγκροτήθηκαν μεγάλα πληθυσμιακά κέντρα που αποτέλεσαν το καταφύγιο των κλεφταρματολών και αποτέλεσαν την εστία που κράτησε τη φλόγα άσβεστη για δεκαετίες.[1] Πληροφορίες και ενδιαφέρονται στοιχεία για τα αρματολίκια της Μονής σώζονται σ' έναν κατάλογο που συνέταξε ο αδελφός Ιγνάτιος το 1835.[2]

Η πρώτη οργανωμένη εξέγερση έγινε με υποκίνηση των Ισπανών. Η επανάσταση οργανώθηκε με αρχηγό τον Μητροπολίτη Λαρίσης και Τρίκκης Διονύσιο Β' τον Φιλόσοφο ή Σκυλοφιλόσοφο. Λίγα χρόνια αργότερα αυτός οργάνωσε και δεύτερη επανάσταση με επανάσταση των Ισπανών. Και αυτή η επανάσταση απέτυχε με φοβερότατες συνέπειες για τους κατοίκους. Ελπίδα του μητροπολίτη ήταν: «Τρίκκη Βυζάντιον κατακτήσει».[3] Ένα άλλο πρόσωπο που σχετίζεται με τον ελληνικό αγώνα για ανεξαρτησία ήταν ο παπα-Θύμιος Βλαχάβας. Ξεκίνησε ένα παράτολμο επαναστατικό απελευθερωτικό κίνημα, το οποίο τον οδήγησε σε φρικτό μαρτύριο εξασφαλίζοντας το φωτοστέφανο της τιμής και της δόξας για τον ίδιο και την εκκλησία.[4]

Πρόσωπα που επισκέφτηκαν το μοναστήρι

Από την περιοχή πέρασε στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1904 ο Παύλος Μελάς, ο κορυφαίος Μακεδονομάχος με τους άνδρες του. Σύμφωνα με τα γράμματα που έστειλε ο Παύλος Μελάς στη γυναίκα του αναφέρει ότι: «εφθάσαμεν εις τας 2 περίπου της πρωίας της μονής Μερίτσας.»[5] Όπως ο ίδιος ο Παύλος Μελάς διευκρινίζει σε σημειώσεις που κρατούσε, με το όνομα Μερίτσα εννοείται η μονή Σταγιάδων: «εις την Μονήν Σταγιάδων (Μερίτσας)»[6] Πριν αναχωρήσει για τον αγώνα του ζήτησε από τον ηγούμενο να μεταλάβει μαζί με τους στρατιώτες του τα Άχραντα Μυστήρια. Μετά από αντιρρήσεις που έφερε ο ιερέας τελικά τους επέτρεψε να εκτελέσουν το καθήκον τους ως χριστιανοί.[7] Την επόμενη μέρα, 28 Αυγούστου 1904, αφού παρακολούθησε τον εσπερινό: «Ακούσαμεν τον εσπερινόν πρώτα και κατόπιν μας μετέλαβεν ο γέρων χωρικός ιερεύς της μονής»[8] κοινωνήσε των Αχράντων μυστηρίων μαζί με τους συμπολεμιστές του από τον ιερέα Ιωάννη Νίκου ή Παπαγιαννούλη.[9]

Αργότερα φιλοξενήθηκε και άλλη προσωπικότητα ο Γεώργιος Κονδύλης, ο οποίος τότε ήταν επιλοχίας και υπηρετούσε ως επικεφαλής του στρατιωτικού τμήματος της διαχωριστικής γραμμής των ελληνοτουρκικών συνόρων. Το φυλάκίό του ήταν δύο χιλιόμετρα μετά το χωριό Σταγιάδες, στην τοποθεσία «Καρακιόλια». Ο Κονδύλης επισκεπτόταν τακτικά το μοναστήρι και διανυκτέρευε εκεί. Φαίνεται πως αντλούσε τη δύναμη που χρειαζόταν από τη χάρη της Παναγίας.[10]

Το 1917 διανυκτέρευσε στο Μονή ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος με τα ελληνικά στρατεύματα υπό την διοίκηση του υπασπιστή του. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος κάλεσε βοήθεια από τη Γαλλία, η οποία έστειλε Μαροκινούς και Γάλλους στρατιώτες. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος έστειλε τηλεγράφημα, το οποίο ανέφερε: «Γαλλικά στρατεύματα υπό τήνουν εκ της περιοχής σας δεν έχουν σκοπόν να δώσουν μάχην. Αποσύρθητε δι' ολίγας ημέρας», τα ελληνικά

στρατεύματα έφυγαν χωρίς να επιστρέψουν.[11] Τα ξένα στρατεύματα έμειναν στο μοναστήρι για δύο νύχτες και στάθηκαν η αιτία να παρθεί η εικόνα της Παναγίας, που υπήρχε στο μοναστήρι και να μεταφερθεί στην Ιερά Μονή Κοίμησης της Θεοτόκου του Σπηλαίου Γρεβενών, όπως αναφέρεται παραπάνω.

Μαρτυρικοί θάνατοι

Ο αρχιμανδρίτης Μόδεστος Ανδρομανάκος, στον οποίο ήδη αναφερθήκαμε, μνημονεύεται ως ηγούμενος της Μονής στα χρόνια που ακολούθησαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Επρόκειτο για χαρισματικό άνθρωπο, ενάρετο, ευλαβή, ειλικρινή, φιλαλήθη και άκακο. Η όλη του πνευματική συγκρότηση και ακτινοβολία τον είχαν καταστήσει φωτεινό φάρο στους χριστιανούς πολλών χωριών της περιφέρειας. Ξεχώριζε σαν κληρικός, λειτουργός, εξομολόγος αλλά και ιεροκήρυκας.[12] Η μεγαλύτερη διδασκαλία του ήταν η ίδια του η ζωή, η οποία αποτέλεσε παράδειγμα για όλους τους χριστιανούς. Σύμφωνα με την αναφορά του Μητροπολίτη Τρίκκης και Σταγών κυρού Χερουβείμ, ο Μόδεστος σε κήρυγμά του την Ε΄ Κυριακή των Νηστειών στιγμάτισε την άπρεπη συμπεριφορά των ακραίων πολιτικών στοιχείων, να γράψουν συνθήματα κατά της θρησκείας σε τοίχους της εκκλησίας. Για τη στάση του αυτή ύστερα από τρεις μέρες συνελήφθη και οδηγήθηκε τάχα για ανάκριση στο χωριό Αμπελοχώρι. Την Κυριακή των Βαΐων λειτούργησε για τελευταία φορά και αφού συνέστησε στους πιστούς να έχουν αγάπη και ομόνοια μεταξύ τους χαιρέτησε με ασπασμό τον εφημέριο του χωριού, στον οποίο είπε ότι οδηγείται σε θάνατο. Με την πρόφαση της ανάκρισης οδηγήθηκε στο Περτούλι, όπου και συνομίλησε με τον Εφημέριο του χωριού, στον οποίο εκμυστηρεύτηκε ότι έχει ήσυχη την συνείδησή του, αφού ήξερε ότι δεν είχε κάνει τίποτε κακό. Τη Μεγάλη Δευτέρα οδηγήθηκε στο ανακριτήριο ενώ τη Μεγάλη Παρασκευή οδηγείται σαν πρόβατο στη σφαγή έξω από το Νεραΐδοχώρι, στη θέση Μπαντανίκα. Εκεί μετά από πολλά βασανιστήρια βρήκε φρικτό θάνατο. Με το μαρτύριό του ο Μόδεστος τίμησε με το αίμα του την πίστη του στο Χριστό.[13]

Σήμερα το μοναστήρι των Σταγιάδων αποτελεί τόπο ανάπαυσης και ηρεμίας. Υπό την πνευματική καθοδήγηση και επίβλεψη της Μοναχής Θεονύμφης Κανταρτζή ανακινήστηκε και αναπαλαιώθηκε η μονή από την αρχή με ευαισθησία και σεβασμό προς τις αρχικές μορφές και την παραδοσιακή μοναστηριακή αρχιτεκτονική. Διοικητικά εξαρτάται από τη μητρόπολη Σταγών και Μετεώρων και διαθέτει ξενώνα για είκοσι άτομα.[14] Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στη μονή Σταγιάδων συγχωνεύτηκαν τα μοναστήρια Λιμπιχόβου, Σιαμάδων, Χρυσίνου και Αγίων Αποστόλων Κλεινού.[15]

[1] Γ. Σύντηλας, *Σύντομη ιστορική ανασκόπηση της Δυτικής Θεσσαλίας στα χρόνια της τουρκοκρατίας, στο Περιοδικό Μετέωρα, Τρίκαλα, 1986, σ.84.*

[2] Τρ. Δ. Παζηζήσης, *ό.π.*, σ. 364.

[3] Γ. Σύντηλας, *ό.π.*, σ.85.

[4] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.53.

[5] Ν. Μελά, *Παύλος Μελάς, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1992*, σ.329.

[6] Ν. Μελά, *ό.π.*, σ.334.

[7] Ν. Μελά, *ό.π.*, σ.330.

[8] Ν. Μελά, *ό.π.*, σ.330.

[9] Δ. Παπανίκου, *Το μοναστήρι των Σταγιάδων*, στην εφημερίδα Έρευνα, Τρίκαλα, 1970, σ.5.

[10] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 114.

[11] Δ. Παπανίκου, *ό.π.*, σ.4.

[12] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 115.

[13] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.σ. 114-119.

[14] Τρ. Δ. Παπαζήσης, *ό.π.*, σ. 363.

[15] Τρ. Δ. Παπαζήσης, *ό.π.*, σ. 364.

Κοινωνική και πολιτισμική προσφορά της Μονής Σταγιάδων

Τα Μοναστήρια χαρακτηρίζονται από την συνεχή πνευματική τους παρουσία. Στους χώρους τους συναντάμε το μεγαλείο του μοναχικού ιδεώδους. Αυτοί αποτελούν τον τόπο της λατρευτικής ζωής και της πνευματικής και σωματικής άσκησης και καλλιέργειας. Γνωστές είναι οι δραστηριότητες των μοναχών και η συμβολή τους στην τοπική Εκκλησία που ανήκουν αλλά και γενικότερα στον εκκλησιαστικό χώρο. Η προσφορά τους είναι φανερή προς όλο τον κόσμο και περιλαμβάνει προσευχή για τη σωτηρία όλου του κόσμου, έκφραση αγάπης στα πολλά προβλήματα και τις δοκιμασίες που περνά αλλά και προσφορά πολιτισμού και δημιουργίας. Γνωστοί άλλωστε είναι ανά τους αιώνες οι πνευματικοί αγώνες και η προσφορά τους σε όλα τα επίπεδα ζωής των ανθρώπων. Η προσφορά του ορθόδοξου μοναχισμού προς την Εκκλησία και το Έθνος υπήρξε και συνεχίζει να υπάρχει αδιάλειπτη και ανεκτίμητη, όχι μόνο στον καθαρά θρησκευτικό τομέα αλλά και στον ευρύτερο κοινωνικό και παιδευτικό.

Η Ιερά Μονή Σταγιάδων, φορτωμένη με τις μνήμες και τις περιπέτειες του παρελθόντος, είναι σήμερα ανανεωμένη, χάρη στη δραστήρια γυναικεία αδελφότητα, η οποία συνεχίζει την αίγλη και την ακτινοβολία της στη γύρω περιοχή του μοναστηριού ως φάρος φωτός, σωτηρίας, γαλήνης και ανάπαυσης ψυχών και σωμάτων.[1] Η αλήθεια είναι ότι για το μοναστήρι των Σταγιάδων οι πληροφορίες είναι λίγες, ωστόσο αρκετά κατατοπιστικές για την προσφορά του. Στο παρελθόν γνώρισε σημαντικές στιγμές ακμής αλλά και παρακμής. Σε περιόδους παρακμής ο αριθμός των μοναχών ήταν πολύ μικρός καθώς έφθανε στους δύο ή τρεις ή καμιά φορά περιοριζόταν μόνο στον ηγούμενο. Σε περιόδους όμως ακμής ο αριθμός πολλαπλασιαζόταν και η μονή έσφυζε από ζωή. Σε δύσκολους καιρούς, όπως στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, είναι γεγονός ότι οι μοναχοί δεν εγκατέλειψαν το μοναστήρι, αντίθετα έμεναν εκεί φυλάσσοντας τη μονή ώστε να μην περιέλθει στα χέρια των αλλόπιστων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η προσφορά τους, πνευματική και οικονομική, συνέχιζε να προσφέρεται, τις περισσότερες φορές ακόμα και με κίνδυνο της ίδιας τους της ζωής. Η αδιάκοπη λατρεία και προσευχή των μοναχών για την πίστη, την πατρίδα, την προστασία και την σωτηρία του λαού δηλώνει τη μεγάλη τους προσφορά στην χριστιανοσύνη αλλά και στην ανθρωπότητα.[2]

Η Μονή Σταγιάδων ήταν ένας χώρος ησυχαστηρίου και εκεί πολλοί μοναχοί που επιθυμούσαν να ξεφύγουν από τα εγκόσμια βρήκαν τον κατάλληλο τόπο «για τα πνευματικά τους παλαίσματα και τη ζωή της αυτοασκήσεως».[3] Εκεί κατάφεραν να ζήσουν μακριά από τα πάθη, να ελέγχουν τις σκέψεις τους και να αντιμετωπίζουν όλους τους εχθρούς.

Η προσφορά ανδρών μοναχών και στη σύγχρονη εποχή των γυναικών μοναχών του μοναστηριού ήταν και είναι μεγάλη. Μέχρι το 1968 που το μοναστήρι ήταν ανδρικό δύο προσωπικότητες, κατά τον 20^ο αιώνα, έχουν μείνει στην ιστορία του μοναστηριού για την προσφορά τους, ο αρχιμανδρίτης Μόδεστος Ανδρομανάκος και ο μοναχός Γεννάδιος Βαδέλας, ο τελευταίος ηγούμενος της Μονής. Ιδιαίτερα ο Γεννάδιος Βαδέλας ξεχώριζε για την αγάπη και την καλοσύνη του. Με απόλυτη αφοσίωση και με όλες τους δυνάμεις υπηρέτησε το μοναστήρι για δεκαπέντε χρόνια. Μέχρι τέλους ήταν εργατικός, ακούρατος, καταδεκτικός και φιλόξενος. Έχοντας πάντα στην ψυχή του τα λόγια του Μεγάλου Ευθυμίου ότι όποιος φροντίζει τους άλλους, φίλους αλλά και ξένους, τότε ο Κύριος θα τον ανταμείψει, έδειχνε έμπρακτα την αγάπη του, την οποία πρόσφερε με πνευματικούς και υλικούς

τρόπους, στους προσκυνητές της Μονής. Ο μοναχός Βαδέλας δεν είχε σπουδάσει αλλά είχε μια γενικότερη μόρφωση και κυρίως μόρφωση ψυχής, την οποία μαρτυρούσαν η πολύπλευρη πείρα του και οι αρετές του. Ήταν ευγενής, ευχάριστος, περιποιοητικός και διδακτικός προς όλους, ακολουθώντας τα λόγια του Βασιλείου του Μεγάλου, ο οποίος προέτρεπε τους ανθρώπους να προσφέρουν ό,τι είναι χρήσιμο για την ψυχή των ανθρώπων.[4]

Ο κλονισμός της υγείας του, η ελάττωση των δυνάμεών του και η μείωση της όρασής του δεν του επέτρεπαν να μπορεί να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις του και στις ανάγκες του μοναστηριού. Ακόμα και σ' αυτές τις δύσκολες στιγμές της ζωής του, η αγάπη του για το μοναστήρι δεν τον άφησε να το εγκαταλείψει. Μια και ήταν ο μοναδικός μοναχός δεν εγκατέλειψε τη θέση του αλλά παρέμεινε στη Μονή αψηφώντας τη σωματική του ασθένεια και αδυναμία μέχρι να βρεθεί αντικαταστάτης.[5]

Η δεύτερη σημαντική προσωπικότητα ήταν ο αρχιμανδρίτης Μόδεστος Ανδρομανάκος, στου οποίου τη δράση ήδη έχουμε αναφερθεί. Ήταν πάντα κοντά στους χριστιανούς και τους δίδασκε. Με συμβουλές και νουθεσίες προς τους χριστιανούς αλλά και μέσα από την εξομολόγηση, απέκτησε το σεβασμό όλων των χριστιανών. Χάρη στο ήρεμο ύφος που τον διέκρινε, είχε κατορθώσει να φέρει πολλούς ανθρώπους στο δρόμο της ζωής του ευαγγελίου. Ο μακαριστός Μητροπολίτης Διονύσιος αναφέρεται στην αρετή του και τον καλό του χαρακτήρα.[6]

Τρεις προσωπικότητες, οι τρεις Λευίτες της Μητρόπολης Σταγών και Μετεώρων ξεχώρισαν για την προσφορά τους στην πνευματική πορεία του μοναστηριού. Πρόκειται για τον αείμνηστο Αρχιμανδρίτη Χαρίτωνα Σαρρή, για τον μακαριστό Ιερέα πατήρ Ιωάννη Παπανίκο και για τον σημερινό Εφημέριο του μοναστηριού Αιδεσιμότατο πατήρ Χρήστο Λώλη.

Ο αρχιμανδρίτης Χαρίτων διετέλεσε πνευματικός της αδελφότητας της μονής Σταγιάδων. Η προσφορά του ήταν σημαντική και αξιόλογη. Συχνά μετέβαινε στο μοναστήρι για να εξομολογεί, να καθοδηγεί και να στηρίζει τις ψυχές των μοναχών. Μεγάλη ήταν η προσφορά του στις μοναχές, τις οποίες, με τις υποδείξεις του, βοήθησε στον πνευματικό βίο για τον καταρτισμό και τον αγιασμό τους. Τις ενθάρρυνε, τις βοηθούσε να αντιμετωπίζουν τις κάθε δυσκολίες που παρουσιάζονταν και τις ενέπνεε να αγωνίζονται για τη διάσωση του χριστιανικού πνεύματος.[7]

Ο πατήρ Ιωάννης υπηρέτησε στη Μητρόπολη ως ιερέας. Ήταν άνθρωπος του καθήκοντος, πιστός υπηρέτης των ιερών μας παραδόσεων. Διακόνησε την Εκκλησία με αφοσίωση και αυταπάρνηση. Παράλληλα με τα ενοριακά καθήκοντα εξυπηρετούσε και τις λατρευτικές ανάγκες της Μονής με μεγάλη προθυμία και καλή διάθεση. Τελούσε τις καθημερινές και εορτάσιμες λειτουργίες προτρέποντας και τους πιστούς να προσέλθουν. Έτσι το μοναστήρι δεν στερήθηκε τη λατρευτική του ζωή.[8]

Ο πατήρ Χρήστος Λώλης ασκεί λειτουργικά καθήκοντα στο μοναστήρι από την ημέρα της χειροτονίας του μέχρι σήμερα. Μετά την σύνταξή του έχει ως αποκλειστικό στόχο τη διακονία και την ενίσχυση του μοναστηριού. Είναι άνθρωπος στενά δεμένος με τη λατρεία της εκκλησίας και τον διακρίνει η σοβαρότητα, η ευλάβεια, η σύνεση και ο φόβος του Θεού.

Το δέσιμο του με το μοναστήρι ήταν τόσο μεγάλο που πρόσφερε ακόμη και τα δύο του παιδιά στα Κοινόβια Μοναστήρια.[9]

Από το φθινόπωρο του 1968, όπως ήδη λεχθεί, το μοναστήρι λειτούργησε ως γυναικείο με ηγουμένη τη μοναχή Θεονύμφη Κανταρτζή, η οποία ενθουσιάστηκε από τη γαλήνη και την ηρεμία του μοναστηριού και αφιέρωσε τη ζωή της σ' αυτό. Η γυναικεία αδελφότητα του μοναστηριού ξεκίνησε την πνευματική της πορεία με την έγκριση του και ευλογία του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Διονυσίου. Οι αδελφές πραγματοποιώντας τις καθημερινές ιερές ακολουθίες, ασκώντας τον προσωπικό τους αγώνα και μελετώντας, επιδίωκαν τη σωτηρία της ψυχής τους.[10] Η μονή μεταβλήθηκε σε μια χριστιανική κυψέλη με κάθε είδους δράση. Ακλόνητη πίστη προς τον Θεό, έμπρακτη εκδήλωση χριστιανικής αγάπης, δημιουργίας και αφύπνιση ηθικών αξιών είναι οι κύριοι τομείς προς τους οποίους αποβλέπουν, δρουν και κινούνται. Ειδικά για το χωριό Σταγιάδες, οι μοναχές πραγματοποιούσαν κύκλο κατηχητικών σχολείων, κύκλο κυριών και κύκλο νεανίδων. Επίσης, μια φορά την εβδομάδα γινόταν συγκέντρωση των ανδρών του χωριού από τον αρχιμανδρίτη Ιγνάτιο Πούτου, ο οποίος κήρυττε το θείο λόγο κάθε Κυριακή στα γύρω χωριά.[11]

Η αδελφότητα των μοναχών είχε και μεγάλη πνευματική προσφορά. Πρόσεχε ιδιαίτερα τις ιερές ακολουθίες και με σωστή έκφραση και αρμονική απόδοση των ύμνων δημιουργούσαν την ώρα των ακολουθιών την κατάλληλη ατμόσφαιρα κατά την οποία οι ψυχές προσεύχονταν, ξεκουράζονταν, γαλήνευαν και αναζωογονούνταν δεχόμενες τη χάρη του Αγίου Πνεύματος. Η απλότητα και η σοβαρότητα που τις διέκριναν, συνέβαλαν ώστε τις ώρες της επικοινωνίας με τους προσκυνητές να γίνονται αποδεκτοί οι λόγοι τους και να είναι εποικοδομητικοί.[12]

Σημαντική υπήρξε και η κοινωνική δράση του Μοναστηριού. Σώζονται αποφάσεις που έχουν παρθεί από το ηγεμονοσυμβούλιο της Μονής, κατά καιρούς, για να βοηθήσουν άπορους φοιτητές να συνεχίσουν τις σπουδές τους. Παρείχε ηθική και υλική βοήθεια σε αυτούς που την είχαν ανάγκη. Βοήθησε κατοίκους πολλών περιοχών αλλά ιδιαίτερα τους κατοίκους του χωριού Σταγιάδες, στους οποίους με κάθε τρόπο έδειξε τη φροντίδα, τη στοργή και το ενδιαφέρον προς κάθε κοινωνική και φιλανθρωπική κατεύθυνση.[13]

Το ηγεμονοσυμβούλιο της Ιεράς Μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου ή Σταγιάδων υπό την προεδρία του Ηγουμένου Δαμασκηνού Πανδή:

«Αποφαίνεται

Ψηφίζει εκ του αποθεματικού κεφαλαίου του εφετεινού προϋπολογισμού της Μονής πίστωση δραχμών διακοσίων (200) δια δικαιώματα ενδυμασίας και υποδήσεως τρίτου έτους του δοκίμου της Μονής και φοιτητού της θεολογίας Ιωάννου Παππασωτηρίου»

Ακόμα και σήμερα, η Μονή Σταγιάδων μαζί με πολλά άλλα μοναστήρια, συντηρούν τη θρησκευτική και εθνική παράδοση και αποτελούν καταφύγιο ψυχικής ηρεμίας, τόπο ανάπαυσης, γαλήνης και προστασίας από κινδύνους.[14]

- [1] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.52.
- [2] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.89.
- [3] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 90.
- [4] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 97.
- [5] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 97.
- [6] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 117.
- [7] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.110.
- [8] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.111.
- [9] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.112.
- [10] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας *ό.π.*, σ.99.
- [11] Δ. Παπανίκος, *ό.π.*, σ.9.
- [12] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.102.
- [13] Δ. Παπανίκος, *ό.π.*, σ.8.
- [14] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.53.

Η οργάνωση και η διοίκησή της

Τα μοναστήρια φροντίζουν να κρατούν πληροφορίες σε ειδικά βιβλία, για τις δραστηριότητές τους, τη διοίκησή τους κ.ά. Τέτοια είναι το Μοναχολόγιο, στο οποίο υπάρχουν στοιχεία σχετικά με τη ζωή των μοναχών και είναι το Πρωτόκολλο, το οποίο μας πληροφορεί για αιτήματα, τα οποία αφορούν τη σχέση της Μονής με τη Μητρόπολη, τους κατοίκους της περιοχής αλλά και με επίσημους φορείς του κράτους.

Μελετώντας το μοναχολόγιο της Μονής παίρνουμε πληροφορίες για τα ονόματα των μοναχών που έμειναν εκεί, την ημερομηνία γέννησής τους, τον τόπο καταγωγής τους, την ημερομηνία προσέλευσής τους στο μοναστήρι, την ημέρα θανάτου τους ή αποχώρησής τους από το μοναστήρι, την ημερομηνία εγγραφής σ' αυτό, καθώς και τις γραμματικές γνώσεις των μοναχών. Περιλαμβάνει την ημερομηνία χειροτονίας τους σε βαθμό Διακόνου ή Πρεσβυτέρου και τέλος οποιεσδήποτε άλλες πληροφορίες θεωρούνται απαραίτητες για τους μοναχούς.

Έτσι μπορούμε να συμπεράνουμε ότι προσέρχονταν μοναχοί από όλα τα μέρη της Ελλάδας, όπως από τα Φάρσαλα ή τα Τρίκαλα αλλά και από τη Χίο. Η μόρφωση τους είναι κυρίως δημοτική αλλά περνώντας τα χρόνια βλέπουμε ότι εγκαθίστανται και μορφωμένοι μοναχοί. Οι περισσότεροι έμειναν στο μοναστήρι μέχρι το θάνατό τους, ενώ δεν ήταν και μικρός ο αριθμός αυτών που έφυγαν για άλλο μοναστήρι.

Πληροφορίες μας παρέχει το Πρωτόκολλο σχετικά με τα έγγραφα που διακινήθηκαν. Συγκεκριμένα μας πληροφορεί για τον αριθμό του εισερχομένου εγγράφου, την ημερομηνία και τον τόπο έκδοσής του, την ημερομηνία κατά την οποία έφτασε στη μονή, την εκδιδούσα αρχή και τέλος μια μικρή περίληψη του θέματος του εγγράφου. Απ' ό,τι φαίνεται υπήρχε μεγάλη επικοινωνία με τη νομαρχία Τρικάλων αλλά και τη Μητρόπολη Τρίκκης και Σταγών.

Επίσης η Μονή κρατά πρακτικά που αφορούν τα οικονομικά της. Αυτά περιλαμβάνουν πίνακες που μας δίνουν πληροφορίες για τα έσοδα και τα έξοδα. Συγκεκριμένα αφορούν το είδος των εσόδων και των εξόδων, το ποσό των εξόδων που εγκρίνεται από τη Νομαρχία, έναν πίνακα που αναφέρει τα γενικά έσοδα και έξοδα της Μονής ανά έτος και έναν πίνακα που αφορά τον προϋπολογισμό του νέου έτους.

Σχέσεις της μονής με το ελληνικό κράτος

Μας έχουν σωθεί πολλά έγγραφα, τα οποία μαρτυρούν την επικοινωνία της Ιεράς Μονής με το ελληνικό κράτος. Ο Μητροπολίτη Τρίκκης και Σταγών Διονύσιος, το Νοέμβριο του 1968, συντάσσει ένα έγγραφο, στο οποίο εξηγεί τους λόγους για τους οποίους ζητά τη μετατροπή του μοναστηριού από ανδρικό σε γυναικείο.^[1] Μετά από συνοδική απόφαση αποστέλλεται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αίτημα για να εκδοθεί σχετική απόφαση: «... παρακαλούμεν υμάς, όπως προβήτε εις την ενέργειαν των δεόντων προς έκδοσιν του σχετικού βασιλικού Διατάγματος περί μετατροπής της ως είρηται Ιεράς Μονής από Ανδρώας εις Γυναικειάν»^[2]

Άλλη αιτία για επικοινωνία υπήρξαν κάποια οικονομικά θέματα. Υπάρχουν έγγραφα, τα οποία έχουν σταλεί από το Υπουργείο Οικονομικών, όπου παρέχονται πληροφορίες που αφορούν την απόδοση χαρτοσήμου στο κράτος. Υπάρχουν κείμενα με την υπογραφή του Φ. Ζαΐμη, όταν ήταν υφυπουργός των οικονομικών, στα οποία δίνει διευκρινήσεις σχετικά με τα τέλη χαρτοσήμου που πρέπει να αποδώσει στο κράτος. Σε πληροφόρηση που δίνεται στον Οργανισμό Διοίκησης Εκκλησιαστικής Περιουσίας, τονίζεται ότι: «αι αποδείξεις πληρωμής αντιτίμου κινητών πραγμάτων των παρ' οιουδήποτε διδόμεναι αυτοίς υπόκεινται εις αναλογικόν τέλος της αστικής κλίμακος συμφώνως προς την παρ. 3 του αρθρ. 13 του κώδικος των νόμων περί τελών χαρτοσήμου.»^[3] και ότι: «το γεγονός ότι οι οικονομικοί διαχειρισταί των Ιερών Μονών τυγχάνωσιν δημόσιοι υπάλληλοι ... αποτελεί έναν επί πλέον λόγον καθ' όν τα δικαιολογητικά της διαχειρίσεως αυτών δεον να ώσι νομίμως χαρτοσημασμένα διότι άλλως υπόκεινται εις τας αυτάς ποινάς οίας και οι δημόσιοι υπόλογοι»^[4]

Έγκριση για προμήθεια έργων των καθηγητών των κ.κ. Ανδρούτσου και Παπαμιχαήλ υπάρχει, η οποία χρονολογείται από το 1930.^[5]

Σημαντική ήταν η προσφορά του μοναχισμού στα δύσκολα χρόνια των πολέμων. Για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Επιτροπή που είχε συσταθεί για τη συλλογή εράνων για τις άπορες οικογένειες και τα όπλα των επιστράτων, αποστέλλει έκκληση σε όλα τα μοναστήρια για να συνδράμουν στο έργο της. Η Μονή ανταποκρίνεται χωρίς ενδοιασμούς, η οποία για την πράξη της δέχθηκε τις ευχαριστίες της Επιτροπής εράνων.^[6] Σημαντική επίσης υπήρξε η σχέση του μοναστηριού με το ελληνικό κράτος, στο οποίο προσέφερε και συνεχίζει να προσφέρει ό,τι μπορεί. Σε σχετική πρόσκληση του Μητροπολίτη Τρικάλων προς όλες τις μονές που ανήκουν στη Μητρόπολή του, η Μονή Σταγιάδων ανταποκρίθηκε και ζήτησε έγκριση από το Διοικητικό Συμβούλιο του Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου να πιστωθεί το ποσό των 50 δραχμών από τον προϋπολογισμό της ώστε να συνδράμει με το ποσό αυτό στην περίθαλψη των οικογενειών των άπορων επιστράτων των Βαλκανικών πολέμων.^[7]

Επίσης από σχετικό έγγραφο του 1914, μαθαίνουμε ότι το ηγεμονοσυμβούλιο της Μονής Σταγιάδων προτίθεται να εγκαταστήσει πρόσφυγες, οι οποίοι θα βρουν κατάλυμα εκεί αλλά θα χρησιμεύσουν και ως εργατικά χέρια προσφέροντας έτσι «άριστην γεωργικήν εργασίαν»^[8] στα κτήματα της Μονής.

Η σχέση της Μονής Σταγιάδων με το κράτος είναι μια σχέση εμπιστοσύνης καθώς σύμφωνα με έγγραφο που βρήκαμε στα αρχεία της Μονής ο Επίσκοπος Τρίκκης και Σταγών ζητά, μετά

από εντολή της Αυτού Μεγαλειότητος, από τον ηγούμενο της Μονής να συλλέξει πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση της κατοίκου Παναγιώτας Κούτση, η οποία ζήτησε με αίτησή της οικονομική βοήθεια.^[9]

[1] Αρχ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 104.

[2] *Αρ. Πρωτ. 7145, 28-11-1968.*

[3] *Αρ. Πρωτ. 6135, 3/12/1931.*

[4] *Αρ. Πρωτ. 31845, 29/12/1931.*

[5] *Αρ. Πρωτ. 1702, 20/3/1930.*

[6] Επιστολή προέδρου της Επιτροπής εράνων, αρ. πρωτ. 54, 8/12/1915.

[7] *Αρ. Πρωτ. 3656, 30/8/1913.*

[8] Επιστολή Επισκόπου Τρίκκης και Σταγών, αρ. Πρωτ. 926, 5/6/1914.

[9] Αντίγραφον επιστολής επισκόπου Τρίκκης και Σταγών, Τρίκαλα, 6/7/1922.

Αλληλογραφία – αιτήματα της μονής από τη Μητρόπολη

Συχνή ήταν η επαφή της Μονής με την Μητρόπολη αλλά και με το Διοικητικό Συμβούλιο του Γενικού Ταμείου για διάφορα θέματα. Ο Οργανισμός Διοίκησης Εκκλησιαστικής Περιουσίας ζητά από τα μοναστήρια να αποστείλουν στοιχεία που αποδεικνύουν την περιουσιακή κατάσταση των μοναστηριών. Έτσι με έγγραφο του, ο Ο.Δ.Ε.Π. ζητά από τα τοπικά συμβούλια των μοναστηριών: «ίνα συγκεντρώσωσι και υποάλωσι ημίν δι' υμών τα κάτωθι στοιχεία επί της μέχρι της 30-6-30 υφισταμένης εις κεφάλαια περιουσίας αυτών»[1]

Ένα άλλο θέμα, το οποίο απασχόλησε την Ιερά Μητρόπολη Τρικάλων ήταν η κλοπή εικόνων και ιερών λειψάνων από τις εκκλησίες και τα μοναστήρια της περιοχής, με σκοπό την πώληση. Με εγκύκλιό της, η Ιερά Μητρόπολη Τρίκης και Σταγών ζητά από τα μοναστήρια να ερευνήσουν ποια απ' αυτά ή από τις εκκλησίες λείπουν εικόνες, ποιες είναι αυτές και να το αναφέρουν το συντομότερο δυνατό.[2]

Η φροντίδα των χώρων του μοναστηριού είναι ένα άλλο θέμα, το οποίο απασχολεί την Ιερή Μονή Σταγιάδων. Το 1912 υπάρχει πληροφορία ότι στη θέση Λάκκος κοντά στη Μονή Σταγιάδων το έδαφος υπέστη καθίζηση. Για την αντιμετώπιση της κατάστασης απαιτείται η ανέγερση τοίχου. Το Συμβούλιο της Μονής ζητά από τον Σεβασμιώτατο Επίσκοπο Τρίκης και Σταγών να του χορηγηθεί πίστωση από το αποθεματικό κεφάλαιο του προϋπολογισμού για την κατασκευή αυτού του τοίχου.

Η Μονή Σταγιάδων επίσης ζητά από τη Μητρόπολη να της απαντήσει αν μπορεί να επιβαρύνει τον προϋπολογισμό της Μονής με έξοδα 1.500 δρχ που αφορούν προμήθεια δέκα τόμων της επετηρίδας από την εταιρεία Βυζαντινών σπουδών. Σε απάντησή της, η Ιερά Μητρόπολη Τρίκης και Σταγών, της αναγνωρίζει το δικαίωμα: «Έχοντες υπ' όψιν το υπ' αριθμ. 13066 έγγραφον του Υπουργείου Θρησκευμάτων παραγγέλλομεν υμών, ίνα αναγράψητε εν τοις σχετικούς προϋπολογισμοίς κονδύλιον δραχ. 1500 δια την προμήθειαν δέκα τόμων της επετηρίδος της εταιρείας Βυζαντινών σπουδών.»[3]

Άμεση επίσης ήταν η εξάρτηση της συγκεκριμένης μονής αλλά και άλλων από το Διοικητικό Συμβούλιο του Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου, στη διοίκηση του οποίου υπάγεται η διαχείριση των οικονομικών. Σε έγγραφο που χρονολογείται στις 12 Μαρτίου 1913 το Γενικό Συμβούλιο κατηγορεί τη Μονή Σταγιάδων για πώληση 100 κιλών σιταριού που έγινε στις 11 Δεκεμβρίου 1911 χωρίς να ζητήσει την σχετική άδεια και έγκριση από το Διοικητικό Συμβούλιο ενώ αυτό ορίζεται από σχετικές διατάξεις των νόμων. Η παράβαση του νόμου ΓΥΙΔ, στον οποίο ανήκουν οι διατάξεις που αφορούν τις οικονομικές σχέσεις των μοναστηριών αλλά και των προφορικών συστάσεων του Επισκόπου Τρίκης θεωρούνται παράνομες πράξεις, γι' αυτό το Διοικητικό Συμβούλιο του Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου ζητά από τα μέλη του ηγεμονοσυμβουλίου της Μονής να απολογηθούν ενώπιόν του.[4]

Με αναφορά στο Διοικητικό Συμβούλιο του Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου, το 1914, η Ιερά Μονή Σταγιάδων ζήτησε να της εγκριθούν χρήματα από τον προϋπολογισμό της. Μ' αυτά επιθυμούσε να συμμετέχει στη χρηματοδότηση της ναυαρχίδας «Κωνσταντίνος» και στην ανέγερση Ανδριάντα της Αυτού Μεγαλειότητας του Βασιλιά της Ελλάδας. Η έγκριση υπογράφηκε 10 Μαΐου 1914.[5]

Επίσης σε διακήρυξη της Ιεράς Μητρόπολης Τρίκκης και Σταγών που χρονολογείται στις 28 Ιουνίου 1956 εγκρίνεται πλειοδοτική δημοπρασία πώλησης οικοπέδων που ανήκουν στο Μετόχι του Λιμποχόβου στο χωριό Νέα Κουτσούφλιανη. Στην ίδια διακήρυξη ορίζεται ο τόπος και ο χρόνος της δημοπρασίας καθώς και ο τρόπος διεξαγωγής της.^[6]

[1] Αρ. Πρωτ. 2702, 6/11/1930.

[2] Εγκύκλιος 177, 17/6/1957.

[3] Αριθ. 192, 27/8/1935.

[4] Αρ. Πρωτ. 12/3/1913.

[5] Αρ. Πρωτ. 2258, 10/5/1914.

[6] Διακήρυξη, αρ. 1., 28/6/1956.

Σχέσεις της Μονής με τους κατοίκους των γύρω περιοχών

Η επαφή του μοναστηριού με τους κατοίκους είναι συνεχής. Συχνές είναι οι επισκέψεις των προσκυνητών, όταν θέλουν να επικοινωνήσουν με το Θεό. Εκεί όμως καταφεύγουν συχνά οι κάτοικοι του χωριού Σταγιάδες όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα. Όταν υπάρχει ανάγκη για παροχή βοήθειας ή απλής νοσηλευτικής περίθαλψης, οι κάτοικοι εξυπηρετούνται από τις μοναχές που έχουν σχετικές γνώσεις και εμπειρίες. Για τους προσκυνητές το Μοναστήρι αποτελεί τόπο πνευματικής ανάτασης και εσωτερικής αναγέννησης.[1]

Σε έγγραφο που χρονολογείται τον Οκτώβριο του 1860 σημειώνεται ότι οι κάτοικοι των γύρω περιοχών αντιμετώπιζαν δυσκολίες και αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Οι μοναχοί όμως για να μην ερημώσει η περιοχή έμειναν εκεί και πρόσφεραν φιλοξενία σε κάθε έναν που περνούσε, ενώ δέχονταν να πληρώνουν το φόρο που αναλογούσε σε κάθε έναν από τους κατοίκους.[2]

Τόσο μεγάλη ήταν η επαφή των μοναχών με τους κατοίκους, ώστε πολλοί ζητούσαν να θαφτούν εκεί. Σώζεται απόφαση της Μονής σύμφωνα με την οποία εγκρίνεται αίτημα της Αθηνάς Λυμπεροπούλου να θαφτεί ο σύζυγός της στο μοναστήρι: «Γνωμοδοτεί υπέρ της εγκρίσεως της ταφής Βασιλείου Λυμπερόπουλου εξ Αθηνών γνωστού φίλου και ευεργέτου επί σειράν ετών της Ιεράς Μονής, εις τον χώρον του Κοιμητηρίου της Ιεράς Μονής, σύμφωνα με γραπτήν επιθυμίαν του αποβιώσαντος.»[3]

Σε παλιότερες εποχές μνημονεύεται ότι η Μονή είχε αξιόλογη περιουσία. Η εργατικότητα των μοναχών, αλλά και οι αγορές και δωρεές που έγιναν στο μοναστήρι συνέβαλαν στην απόκτηση μεγάλων εκτάσεων γης καθώς και στην κατοχή αιγοπροβάτων και αγελάδων. Με την περιουσία όμως του μοναστηριού, οι μοναχοί φρόντισαν να κάνουν πολλές προσφορές. Τα λόγια του Κυρίου, που μιλούσαν για αγάπη και για ελεημοσύνη τους ενέπνεαν και τους οδηγούσαν. Με πνεύμα ελεημοσύνης και φιλανθρωπίας το Μοναστήρι παραχώρησε μεγάλες εκτάσεις γης σε κατοίκους γειτονικών χωριών. Επίσης δέχθηκε τις απαλλοτριώσεις αγροκτημάτων, τα οποία δόθηκαν σαν γεωργικοί κλήροι σε ακτήμονες, κατοίκους του χωριού Σταγιάδων και Κακοπλευρίου.[4]

Υπάρχει δήλωση του 1935, δύο κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι νοίκιαζαν αγροκτήματα της Μονής Σταγιάδων στα οποία βοσκούσαν τα πρόβατά τους. Για τη νομή των αγροκτημάτων υπήρχε σχετικό μισθωτήριο συμβόλαιο που όριζε το χρονικό διάστημα και τις υποχρεώσεις των ενοικιαστών. Με τη σχετική δήλωση οριζόταν υπογραφή νέου μισθωτηρίου συμβολαίου ισχύος ενός έτος (20/11/1935 – 20/11/1936) καθώς και τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι ενοικιαστές: «δηλούμεν ότι είμεθα έτοιμοι να συνταχθή και το προσήκον μισθωτήριο συμβόλαιον δια το λιβάδιον τούτο ...»[5]

Πολύ συχνά οι σχέσεις της Μονής με τους κατοίκους χαρακτηριζόταν από αντιπαλότητες, οι οποίες έφταναν μέχρι τα δικαστήρια. Σε μία επιστολή που χρονολογείται το 1935, έχει αποσταλεί στη Μονή από το δικηγόρο Β. Παπαϊωάννου, πληρεξούσιου δικηγόρου της Μονής και αφορά δικαστικά έξοδα για δικαστήρια που έγιναν στο εφετείο Λαρίσης.[6]

Επίσης υπάρχει αίτηση στο Πρωτοδικείο Τρικάλων του προέδρου Κ. Παπαδουλάτου, της Κοινότητας Αγναντιάς, ο οποίος υποστηρίζει ότι στο χωριό υπήρχε αναγνωρισμένο κοινοτικό

δάσος με βάση την απόφαση ειδικού δικαστηρίου του Υπουργείου Γεωργία με καθορισμένα όρια, τα οποία το χώριζαν από το δάσος Ο.Δ.Ε.Π. Σταγιάδων. Με την αίτησή του αυτή ζητά να διατηρηθούν τα όρια όπως αυτά είχαν ορισθεί από παλιότερα.[7]

Στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1960 η Μονή Σταγιάδων είχε κάποια οικονομική ευχέρεια. Μάλιστα όταν ήταν Μητροπολίτης Τρίκκης και Σταγών ο κυρός Διονύσιος, προσφέρθηκαν από τη Μονή χρήματα και χτίστηκε η Σταγιάδειος αίθουσα. Πρόκειται για μια ευρύχωρη αίθουσα, η οποία βρίσκεται δίπλα στο Επισκοπείο Τρικάλων. Οικοδομήθηκε το 1963 με σκοπό να εξυπηρετήσει το πολύπλευρο πνευματικό έργο της Ιεράς Μητρόπολης. Μέχρι σήμερα σ' αυτή την αίθουσα έγιναν διαλέξεις και άλλες ομιλίες, ιερατικές Συνάξεις αλλά και συγκεντρώσεις, ενώ φιλοξενήθηκαν και εκθέσεις βιβλίου. Στα δύο γραφεία του κτιρίου στεγάστηκαν Κατηχητικά σχολεία, μαθητικές ομάδες, κύκλοι μελέτης της Αγίας Γραφής και άλλες δραστηριότητες.[8]

Η φιλανθρωπική δράση των μοναχών της μονής είναι γνωστή. Από τα αρχεία της Μητρόπολης Τρίκκης και Σταγών έχουμε συλλέξει πληροφορίες για τις προσφορές της Μονής Σταγιάδων όποτε υπήρχε ανάγκη. Μέσα από έγγραφο της Ιεράς Μητρόπολης φαίνεται ότι το 1907 η Μονή Σταγιάδων συνδράμει για την αποπεράτωση του Νοσοκομείου Τρικάλων.[9] Άλλα έγγραφα παρουσιάζουν αποφάσεις της Μονής να συνδράμει με διάφορα ποσά από τον προϋπολογισμό της για την ίδρυση νυχτερινής σχολής της φιλοπτώχου εκπαιδευτικής εταιρείας. Αποφασίζει λοιπόν να προσφέρει το ποσό των 25 δραχμών από το αποθεματικό κεφάλαιο του προϋπολογισμού του έτους 1909.

[1] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ.103.

[2] Δ. Σοφιανός, *ό.π.*, σ.53.

[3] *Πρακτικά Μονής, 2^η Πράξις.*

[4] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 92.

[5] Δήλωσης κατοίκων, 24/7/1935.

[6] Λογαριασμός Βαΐου Παπαϊωάννου Δικηγόρου, 13/7/1935.

[7] Αίτησις πληρεξουσίου δικηγόρου, Κ. Παπακώστα, 12/12/1963.

[8] Αρχιμ. Γ. Π. Στέφας, *ό.π.*, σ. 93.

[9] *Αρ. Πρωτ. 257, Τρίκαλα, 20/11/1907.*

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ιερά Μονή Σταγιάδων έχει μια μακραίωνη ιστορία, που τη συνδέει με την ευρύτερη περιοχή, στην οποία εντάσσεται αλλά και με τη θρησκευτική ζωή των κατοίκων και το χριστιανισμό. Διήλθε περιόδους ακμής και παρακμής και επιβιώνει στο χρόνο χάρη στην προσπάθεια των μοναχών, οι οποίοι αποσύρονται εκεί για να υπηρετήσουν και να υμνήσουν το Θεό και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους συνανθρώπους τους.

Η μακρόχρονη παρουσία της Μονής στο χώρο φανερώνει τις ιδιαίτερες σχέσεις που έχει δημιουργήσει ανάμεσα στους μοναχούς και τους κατοίκους της περιοχής. Ο ρόλος της στην πνευματική και εκκλησιαστική ζωή της περιοχής αυτής κατά τις τελευταίες δεκαετίες είναι αξιόλογος. Η προσφορά της είναι κοινωνική και πολιτισμική, αφού συνδέεται με τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται από τη Μητρόπολη, όπως η ανέγερση της Σταγιάδειας αίθουσας.

Οι επισκέπτες του μοναστηριού διαπιστώνουν ότι μέσα σε ένα χώρο κατάνυξης και προσευχής, όπως είναι ο χώρος της Μονής Σταγιάδων μπορούν να προσεγγίσουν περισσότερο το Θεό. Εκεί μέσα παίρνουν τη δύναμη να αγωνιστούν πιο επίμονα για να εξαγνίσουν την ψυχή τους. Οι μοναχές σήμερα με τις άοκνες προσπάθειές τους για τη διατήρηση και την συντήρηση του αξιόλογου αυτού μνημείου της χριστιανοσύνης, καθώς και για το υπόδειγμα χριστιανικής ζωής που οι ίδιες αποτελούν μέσα στην καθημερινότητά τους, είναι αξιέπαινες γιατί κουβαλούν ένα βαρύ φορτίο. Είναι αξιοσημείωτο ότι είναι ανοιχτές στο διάλογο και ιδιαίτερα απέναντι στη νεολαία, μέσα στον αιώνα της αλλαγής σε όλους τους τομείς, για να βρεθούν τρόποι συνέχειας τους έργου τους στο μέλλον.

Βιβλιογραφία

- Αρχιμ. Στέφας Π. Γ., «Εις τα όρη ... ορθώμεν», Ι.Μ.Σταγιάδων. α.ε.
- Βογιατζίδης Ι.Κ, *Το Χρονικό των Μετεώρων, ΕΕΒΣ 2, 1925, στο Δ. Σοφιανός, Acta Stagorum, τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα, στο περιοδικό Τρικαλινά, Τρίκαλα, 1993.*
- Γιαννόπουλος Ν.Ι, *Τα Μετέωρα – Μελέτη ιστορική και τοπογραφική, Βόλος, 1926, στο Δ. Σοφιανός, Acta Stagorum, τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα, στο περιοδικό Τρικαλινά, Τρίκαλα, 1993.*
- Καλούσιος Δ., *Η Μονή της Παναγίας του Χρυσίνου στον Κλεινό της Καλαμπάκας, Θεσσαλικό Ημερολόγιο, τ. 15, στο Ε. Καρακίτσιος, Παλαίτυπα και Ενθυμήσεις της Ι. Μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου των Σταγιάδων Τρικάλων, στο Θεσσαλικό Ημερολόγιο*
- π. Καρακίτσιος Απ. Ε., *Παλαίτυπα και Ενθυμήσεις της Ι. Μονής Κοιμήσεως της Θεοτόκου των Σταγιάδων Τρικάλων, στο Θεσσαλικό ημερολόγιο, α.ε*
- Μελάς Ν., *Πάυλος Μελάς, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1992.*
- Παπαζήσης Δ. Τρ., *Πολιτιστικός Τουριστικός Οδηγός Επαρχίας Καλαμπάκας, στο Τρικαλινό Ημερολόγιο 1997-1998, Τρίκαλα, 1997.*
- Παπανίκος Δ., *Το μοναστήρι των Σταγιάδων, στο περιοδικό Έρευνα, 1970.*
- Σοφιανός Δ., *Acta Stagorum, τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα, στο περιοδικό Τρικαλινά, Τρίκαλα, 1993.*

- Σοφιανός Δ., *Ο Ορθόδοξος μοναχισμός και η Ιερά Μονή Σταγιάδων*, στο *Πρωινός Λόγος*, Τρίκαλα, 2005.
- Σύντηλας Γ., *Σύντομη ιστορική ανασκόπηση της Δυτικής Θεσσαλίας στα χρόνια της τουρκοκρατίας*, στο *Περιοδικό Μετέωρα*, Τρίκαλα, 1986.
- Beldiceanu N et Nasturel P.S., *La Thesslie entre 1454/55 et 1506*, *Byzantion* 53, 1983, στο Δ. Σοφιανός, *Acta Stagorum*, τα υπέρ της Θεσσαλικής επισκοπής Σταγών παλαιά βυζαντινά έγγραφα, στο *περιοδικό Τρικαλινά*, Τρίκαλα, 1993.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, τευχ. 2, αρ. φύλλου 19, Αθήνα, 1969.

Σελίδες από διαδίκτυο

- Ιερά Μονή Σταγιάδων Μια χιλιετία παρουσία και προσφορά, στο http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/comitees/monastic/moni_stagiadom.html, 2006
- Προεδρική διαφωνία, Από τον εορτασμό των 1000 χρόνων το 2004 μΧ., στο http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/comitees/monastic/moni_stagiadom.html, 2006

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατωτέρω σας παραθέτω κατάλογο με έγγραφα που βρήκα στα πρακτικά της Ιεράς Μονής Σταγιάδων

Πρακτικά της Μονής

Αρ. Πρωτ. 4082, 30/12/1930

Αρ. Πρωτ. 715, 24-5-1990

Αρ. Πρωτ. 2035, 9/3/1928

Αρ. Πρωτ. 590, Τρίκαλα 21/10/1910

Αρ. Πρωτ. 80, 1932

Αρ. Πρωτ. 1564, 19/10/1921

Αρ. Πρωτ. 425, 8/12/1910

Αρ. Πρωτ. 362, 29/1/1929

Αρ. Πρωτ. 4377, 7/9/1931

Αρ. Πρωτ. 7145, 28-11-1968

Αρ. Πρωτ. 6135, 3/12/1931

Αρ. Πρωτ. 31845, 29/12/1931

Αρ. Πρωτ. 1702, 20/3/1930

Επιστολή προέδρου της Επιτροπής εράνων, αρ. πρωτ. 54, 8/12/1915

Αρ. Πρωτ. 3656, 30/8/1913

Επιστολή Επισκόπου Τρίκκης και Σταγών, αρ. Πρωτ. 926, 5/6/1914

Αντίγραφον επιστολής επισκόπου Τρίκκης και Σταγών, Τρίκαλα, 6/7/1922

Αρ. Πρωτ. 2702, 6/11/1930

Αριθ. 192, 27/8/1935

Αρ. Πρωτ. 12/3/1913

Αρ. Πρωτ. 2258, 10/5/1914

Αρ. Πρωτ. 257, Τρίκαλα, 20/11/1907

Πρακτικά Μονής, 2^η Πράξις

Δήλωση κατοίκων, 24/7/1935

Λογαριασμός Βαΐου Παπαϊωάννου Δικηγόρου, 13/7/1935

Αίτηση πληρεξουσίου δικηγόρου, Κ. Παπακώστα, 12/12/1963

Διακήρυξη, αρ. 1., 28/6/1956

Εγκύκλιος 177, 17/6/1957